

ÁRJEYZÉKE

legújabb magyar könyveknek,

Heckenast Gusztáv kiadó-hivatalában Pesten,

egyetem-utca 4-ik sz. a. megjelentek, és minden könyvkereskedésben kaphatók:

Ujabb magyar lantosok. Petőfi máig. (Petőfi S. arcképével) K. 8-r. (320 lap.) Fűzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.

Gróf Dessewffy József irodalmi hagyományai. Kiadta Kazinczy Gábor. III. kötet: Gróf Dessewffy József levelezése Kazinczy Ferenczszel 1793—1831. N. 8-rét. (389 lap.) Fűzve 2 ft. 50 kr. Az első és második kötet egyenként ugyanazon az áron kapható.

Jósika Miklós. A végváriak. Regény Bethlen Gábor fejedelem korából. Három kötet. 8-rét. (175, 177, 172 lap.) Fűzve 3 ft.

Gr. Majláth J. Magyar regék, mondák és népregék. Fordította Kazinczy Ferencz. Kiadta Kazinczy Gábor. 8-rét. (VI. 361 lap.) Borítékba fűzve 2 ft. 50 kr.

Asbóth L. A hadvezér és a hadtudomány alapelvei. Az ujabbkori hadjáratok történetével felvilágosítva. Két kötet. 8-rét. (320, 349 l.) Fűzve 5 ft.

Frankenburg Ad. Az öreg Bolond Miska kalandjai. szárazon és vizen, mennyben és pokolban. 8-rét. (287 lap.) Fűzve 2 ft.

Zilahy Károly. Magyar koszorúsok albuma. Irói élet és jellemrajzok. Mutatványokkal és tizenegy aczélmetszettel. Nagy-8-rét (120 lap.) Diszkötésben 5 ft.

Bajza összegyűjtött munkái. Második bővített kiadás Toldy Ferencz által. A szerző arcképével. Hat kötet. 8-r. (252, 218, 193, 191, 224, 239 lap.) Nyom. papíron fűzve 4 ft. Velin-papíron, diszkötésben 8 ft.

Virág Benedek. Magyar századai és poetai munkái. Harmadik kiadás Toldy Ferencz által. A szerző arcképével. Hat kötet. 8-rét. (252, 218, 193, 191, 224, 239 lap.) Nyom. papíron fűzve 4 ft. Velin-papíron, diszkötésben 8 ft.

Gróf Széchenyi István politikai iskolája, saját műveiből összeállítva. Két kötet. N.-8-rét (384, 456 lap.) Ára fűzve 5 ft.

Jósika Julia. Pályavezető. Jó tanácsok világba lépő fiatal leányok számára. Kis nyolczadrét. (432 lap.) Borítékba fűzve 2 ft. Diszkötésben 2 ft. 80 kr.

Tárkányi Béla. Hajadonok őrangyala. Katholikus imakönyv. Tizenhatadrét. Nyomató papíron két képpel vászonba kötve 1 ft. Velin-papíron két képpel bőrbé kötve, aranyvágással 2 ft. 50 kr. Diszkötésben 5 ft.

A magyar ember könyvtára, Pakh Albert, a Vasárnapi Ujság szerkesztője felügyelete alatt. Négy kötet 2 ft. Postán bérmentesen küldve 2 ft. 50 kr.

Szász K. A vers-szaválás elméleti és gyakorlati kézi-könyve. 8-rét. (316 lap.) fűzve 1 ft.

Első Napoleon császár élete. A leghitelesebb kutatók után. Czimképes harmadik kiadás. Kis 8-rét. (504 lap.) fűzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.

Asbóth Lajos emlékiratai az 1848-ki és 1849-ki magyarországi hadjáratból. Második kiadás. Két kötet. 8-rét. (I. 288, II. 160 lap.) Borítékba fűzve ára 3 ft.

Lauka Gusztáv. Szellemi szikrák. Nevezetesebb emberek köz- és magánéletbeni elmés rögtönzései és élcezes mondatai. 8-rét. (XVIII. 304 lap.) Borítékba fűzve ára 2 ft.

Horváth Mihály. A magyarok története rövid előadásban. Harmadik javított kiadás. 8-rét. (586 lap.) Ára fűzve 2 ft. 50 kr. Vászonba kötve 3 ft.

Figyelmeztetés a t. cz. vidéki közönség számára, különösen oly helyekre nézve, ahol könyvkereskedés nincsen. — Megrendelések a fennhírdetett könyvekre egyenesen a fennevezett kiadó-hivatalhoz intézhetők, a mely a szétküldést pontosan posta-úton eszközöndi, és pedig azon esetben, ha a megrendelt könyvek összege legalább 2 főt tesz, bérmentesen. Az illető összeg vagy előre beküldendő a kiadó-hivatalhoz, vagy a könyvek átvételkor a posta-hivatalnak kifizetendő.

Koncz Sándor. Dr. Egyház-jogtan kézi-könyve. Különös tekintettel a magyar szent korona tartományaira. Nagy nyolczadrét. 710 lap. Fűzve 4 ft. 50 kr.

Ökröss Bálint. Általános törvénykezési eljárás peres és perenküli ügyekben, a legújabb törvényhozás szerint. Felvilágosító jegyzetekkel és kimerítő irónypéldákkal, bírák, ügyvédek s a közélet használatára. 1863. Fűzve 5 ft.

Ökröss Bálint. Magyar polgári magánjog az 1848-ik évi törvényhozás és az országbírói tanácsokmány módosításai nyomán, átdolgozott és bővített második kiadás. Fűzve 5 ft.

Függelék az ideiglenes törvénykezési szabályokhoz. Az új törvénykezési rendszer behozatala óta kibocsátott szabályrendeleteknek felhívás és hitels adatok nyomán összeállított teljes gyűjteményei. Nagy 8-rét. Első folyam. Első fűzet 80 kr. Második fűzet 60 kr.

Szeniczey G. A magyar váltó- és kereskedelmi törvény az 1840: XV., XVI., XVII., XVIII., és XX., ugy az 1844: VI. törvény-cikkekből, az országbírói értekezlet által javaslatba hozott ideiglenes törvénykezési szabályok és egyéb a váltótörvénykezésre vonatkozó és időközben kiadott legfeljebb rendeletek szerint összeállítva, ugy nemkülönb a magyar földhitelintézet peres ügy-inek gyors elintézése tekintetében kibocsátott legkegyelmesebb királyi leirattal függelékben ellátva. Második bővített kiadás. Nyolczadrét. (215 lap.) 1 ft. 60 kr.

Justinianus császár institúcióinak négy könyve. A corpus juris civilis, Krieger testvérek által 1858-ban (nyolczadszor kiadott) eredeti szövege szerint tanítványai közreműködésével fordította Dr. Hoffmann Pal. 8-rét. (274 lap.) Fűzve 1 ft. 20 kr.

Machik József. Irálytan. Különös tekintettel a műgyetemi, kereskedelmi s realtanadai ifjúság szükségleteire a legtekintélyesebb bel- s külföldi munkák nyomán. I. s II. fűzet. 8-rét. (208 lap.) Fűzve 60 kr.

Kautz Gyula, jogtudor. Politika vagy országásztan. tekintettel a két művelt világrész államintézményeire és törvényhozására rendszeres kézikönyvül. Nagy-8-rét. Két kötet, fűzve 4 ft.

Kautz Gyula. Nemzetgazdaság- és pénzügytan. Rendszeres tan- és kézikönyvül. Fűzve két kötet 4 ft.

Ismerettár. Nélkülözhetlen **segédkönyv**, mely a történelem, természet s egyéb tudományok és művészet köréből lehetőleg minél több érdekes tárgyat és egyéniséget betűsorozatos rendben megismerttet. Tíz kötet: A—Zwíngli. Ára egy kötetnek 1 ft. Öt kötetben vászonba kötve 12 ft.

Ollendorff H.G. eredeti angol nyelvtani új tanrende. melyet követve, néhány hónap alatt lehet olvasni, írni és beszélni tanulni. A magyar tanulók használatára átdolgozta Egan James. Fűzve 1 ft. 50 kr.

Okrucky Justinián. Magyar-olasz nyelvtan. Oktatás az olasz nyelvet tanító segítségével, vagy anélkül is megtanulni. Fűzve 1 ft.

Schwiedland Frigyes. Francia nyelvtan. (364 lap, 8-rét) Fűzve 1 ft. 50 kr.

Magyarország gyümölcsészete színezett rajzban. Hazánk első rangú gyümölcsészeti közreműködésével. Szerkesztéi Giróczy P. Ferencz, a „Falusi Gazda” szerkesztője. Hat fűzet. 4-rét. 24 színezett gyümölcs-kép, ugyanannyi átmetszeti rajz- és leírással együtt. 6 ft.

Hüppmann Antal, nmu gr. Károlyi György ur volt bszakácsa, saját **szakácskönyve.** vagyis: a valódi szakácsművészet. Harmadik tetemesen bővített kiadás. 8-rét. (316 lap.) Borítékba fűzve 1 ft. 50 kr.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864

Pest, februárius 14-én 1864.

Előfizetési feltételek 1864-dik évre:
Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 16 ft. Fél évre 8 ft.
Coupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — **Coupan Politikai Ujdonságok:** Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyzet használt petit sor ára, vagy annak helye, egyzetű írtatásnál 10 kr.; háromzetű- vagy többszöri írtatásnál csak 7 kr-ba számítatik. — Külföldre névze kiadó-hivatalunk számára hirdetésmenyeket ellőgadi, Hamburg és Altonában: Hansenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Molten és Jaeger könyvkereskedőse; Bécsben: Oppelük Alajos, — és Pesten: a ker-tész-gazdasági önyökség is, József, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden írtatás után 30 ujkr.

Szemere Pál.

(1785—1861)

A magyar nyelv és nemzeti szellem egyik első rangú bajnokának arcképével tartozunk meg olvasóinknak. Azon férfiről szólnunk, ki hű tagja volt azon kis, de lelkes csoportnak, mely a tespedés és süllyedés szomorú korában ernyedetlen kitartással és szent buzgalommal működött a nemzeti nyelv és irodalom megmentésén és fejlesztésén. Szemere Pál meg is érte nyelvünk diadalát, minek reménye félszázaddal előbb csak néhány jelesnek ábrándos lelkében élt. Az akadémia ünnepélyes közgyűlésén a fel-lengő szónok, Kazinczy Gábor csak e napokban eleveníté föl em-lékét, s mi is megragadjuk ez alkal-mat az érdeműs uttörő pá-lyájának méltatására.

Szemere Pál 1785 febr. 19-én született Pécelen Pestmegyében, ősrégi nemes családból. A szülői háznál gondos nevelést nyert; atyja gyermekei javáért nem ismert áldozatot, s végig próbálta velök tanítézetek nagy részét: Budát, Kun-Halast, Köröst, Pá-pát, Pozsonyt és Patakot. Pál, a szelid és gyöngye gyermek, már az iskolában egészen könyveinek élt. — Nyilvános tanulmányai végeztével 1808-ban letette az ügyvédi vizsgát. Elérkezett az idő, midőn pályát kellett választania, s az ifjú Szemere azon szilárd elhatározással jött Pestre, hogy a megvetett s elhanyagolt magyar nyelv és irodalom művelésére szenteli életét. Első költői kísérleteivel az akkori hírlapok-ban: a bécsi Magyar Kurír és Hirmondó 1802—4-iki folyamán-ban lépett föl, s külön „Poétai Zsengéke”-et adott ki, de az iro-dalom barátai csak 1807-ben ismerkedtek meg nevével, midőn Kulcsár Hazai Tudósításában a debreczeniek és Kazinczy Ferencz közt folyt irodalmi vitát (Csokonai sirszobra felett) lelkes fölszólalásával befejezte. A hű tanítvány kísérlete főleg a mester figyelmét vonta magára, s a következő évben Kazin-czyval személyesen is megismerkedvén, vele egy negyed századon át — haláláig — szí-ves atyafi viszonyban és levelezésben állott.

Majd Vitkovics és Horvát István barátai-val egyesülve, kis irodalmi kört képeztek; e „triász” a központban mind teljesebb dia-dalt vívott ki Kazinczy nézeteinek, állhata-tos harcot folytatva azokkal, kik elfogult-ságból vagy esőkönyösösgből a magyar szí-nészet áldozatkész pártfogójához intézett híres Epistolájuk volt. Sonettjei, — nálunk az elsőek e nemben, — Kazinczyéival együtt jelentek meg, s három ízben adá ki a „Dalo-ka-t, azoknak, a kik szeretnek.”

1814 forduló pontot képez életében. — Ekkor vette nőül Szemere Krisztinát, kitől Képlaki Vilma név alatt néhány csinos vers jelent meg. Az ifjú férj meg akarta mutatni, hogy a gyakorlati élet embere. — Egyidőre felhagyott kedvencz foglalatosságával, falusi jóságára vonult, s Pestmegye al-ügyészévé nevezetvén ki, — jó gazda és pontos tisztviselő lett, s csak éjeit fordította irodalmi munkásságra. — 1818-ban egy fő-rangu társaság szövetkezett magy-ar drámai előadásra, s evégre Körner „Zrinyi”-jét jelölték ki, nem művészi értéke, hanem hazafias érzülete miatt. A szerep-lendő nők kérésére Szemere ma-gára vállalta lefordítását. E dar-ab első, sikerült jámbusokban irt tragoediánk.

1826-ban hivatala miatt is-mét állandólag Pestre telepedett. 1828-ban az akadémia alapsza-bályai kidolgozására kiküldött bizottmány tagja volt, és 1831-ben rendes taggá választották. Kedvencz eszméje volt 1806. óta egy irodalmi folyóirat, s husz éven keresztül három ízben adta, s megválasztás nélkül is, azoknak rendelkezése alá összes készletét, kik a gondolatot gyak-ran épen töle vevék. Most a ked-vező véletlen Pestre hozta csekei magányából régi bajtársát, s az éveken át táplált szándok telje-sedésbe ment. A kölcsnyvel „Élet és Lite-ratura” majd „Muzárium” cím alatt ki-adott aesthetikai és kritikai beces fűzetek (1826—29 és 1833) élénk és maradandó hatást tettek irodalmunkban.

Irodalmi működése méltatásában számba kell vennünk azt a hatást is, melyet — sok-

SZEMERE PÁL.

dolgoztak feleletet, mely azonban kimélet-len hangja által mindkét részen még na-gyobb fokra csigázta az elkeseredést. Szemere péczeli birtokát csekély áron haszonbérbe adva, egész lélekkel folytatta tanulmányait. 1810-ben szigorú állapotba jutván, Kulcsár lapja mellett segédszerkesztő

lett. Eredeti és fordított költeményeivel nem egyszer nyerte ki a még kicsiny, de értelmes közönség tetszését. Első kitünőbb költői műve Vida Lászlóhoz, a magyar szí-nészet áldozatkész pártfogójához intézett híres Epistolájuk volt. Sonettjei, — nálunk az elsőek e nemben, — Kazinczyéival együtt jelentek meg, s három ízben adá ki a „Dalo-ka-t, azoknak, a kik szeretnek.”

1814 forduló pontot képez életében. — Ekkor vette nőül Szemere Krisztinát, kitől Képlaki Vilma név alatt néhány csinos vers

jelent meg. Az ifjú férj meg akarta mutatni, hogy a gyakorlati élet embere. — Egyidőre felhagyott kedvencz foglalatosságával, falusi jóságára vonult, s Pestmegye al-ügyészévé nevezetvén ki, — jó gazda és pontos tisztviselő lett, s csak éjeit fordította irodalmi munkásságra. — 1818-ban egy fő-rangu társaság szövetkezett magy-ar drámai előadásra, s evégre Körner „Zrinyi”-jét jelölték ki, nem művészi értéke, hanem hazafias érzülete miatt. A szerep-lendő nők kérésére Szemere ma-gára vállalta lefordítását. E dar-ab első, sikerült jámbusokban irt tragoediánk.

1826-ban hivatala miatt is-mét állandólag Pestre telepedett. 1828-ban az akadémia alapsza-bályai kidolgozására kiküldött bizottmány tagja volt, és 1831-ben rendes taggá választották. Kedvencz eszméje volt 1806. óta egy irodalmi folyóirat, s husz éven keresztül három ízben adta, s megválasztás nélkül is, azoknak rendelkezése alá összes készletét, kik a gondolatot gyak-ran épen töle vevék. Most a ked-vező véletlen Pestre hozta csekei magányából régi bajtársát, s az éveken át táplált szándok telje-

sedésbe ment. A kölcsnyvel „Élet és Lite-ratura” majd „Muzárium” cím alatt ki-adott aesthetikai és kritikai beces fűzetek (1826—29 és 1833) élénk és maradandó hatást tettek irodalmunkban.

Irodalmi működése méltatásában számba kell vennünk azt a hatást is, melyet — sok-

kal nagyobb mértékben — gyakorolt elágazott levelezési által és a társastéren, összekötésben, részint baráti viszonyban levén hosszú életén keresztül majd minden feltűnt tehetséggel, kiket buzdított, oktatott, pártfogólag segítve elő még a pusztai jóakarot is; tanácsát kikérni az idősek is szerették. Kevesen voltak írónk közt, kiknek társasága irodalmilag oly tanulságos és gerjesztő lett volna. A hazai és külföldi irodalom mozgalmait folytonosan figyelemmel kísérte, s kitiűnő szorgalommal tanulmányozta. De kedélye az önbizalomban nem lett támaszt; — majd az élet csapásai alatt borult el, s a szakadatlan tanulmányozás által élesített szigorának tehetségei nem bírtak megfelelni. Mint a nyelvújítás bajnoka fejtett ki pozitív tevékenységet is. Nincs írónk, ki nyelvünket oly sok, még pedig életbe átmert szép és jó szóval gazdagította volna. Elég megemlíteni, hogy az *irodalom, ipar, jellem, verseny, színész, szobrász, kedély, regény* stb. szók lételetét többekkel együtt neki köszöni a nemzeti nyelv.

Szemere több írói nemzedéket látott maga előtt elvonulni. A Kazinczy-Kölcsény korszaka után megérte a Kisfaludy-Bajza korát, melyben nem kevésbé tevékeny részt vett; mint az idősebbek felekezeteinek szószólója fölépített a hevesen támadó ifjabb ivadékkal. 1834—5-ben Bajza Aurorájával szemben a Trattner Károlyi által kiadott „Aurorát” szerkesztte, s az amiatt folyt por alkalmával sok kellemetlenség érte. Később kibékültek, s a régi barátok közt a szívélyes viszony teljesen helyreállott. Résztvett az ezek által alapított „Athenaeum”-ban és Kisfaludy-társaságban, hol a meghalt Kölcsény helyét foglalta el, kinek munkáit 1840-ben Eötvös és Szalay társaságában kiadta. Látta közeledni, első volt ki üdvözlé, s tul is élte Petőfi korát. Egész lélekkel osztozott minden diadal örömeiben, s e sok lelki öröm tette élénknek a 70 éven tul is az agg kedélyét.

Az 1848-ki események fölriázták nyugalmából; újra a cselekvés és élet ifja lön. Nem törődött a politikával, de gyermek-kora álmait látta megvalósulni, s keblében erős hit támaszt nemzeti jövője iránt. E hit a gyásznapokban sem hagyta el, akkor is ő buzdította fiatalabb pályatársait. Ezek egyike Pap Endre 1850. januárban gyönyörű költeményt írtett hozzá, melyben a többek közt így szól:

„Honnan is jön neked a jövőnek álma,
A ki éveimet már megkésztetted? ...
— Boldog öreg! ... midőn a harcznak vad árja
Átdörög, elsodort szízádot, nemzetet,
Istened, kiket oly híven szolgáltál,
Visszadák neked a gyermekedeket.
Díj adak vissza a gyermekidőnek
Tündérvilágát, az álmot, reményiséget,
Hogy érzékeny szíved már meg ne szakadjon,
Ha meg kelle érned annyi veszteséget.”

Meghalt Péczelen 1861. márczius 14-én, élete 78 évében.

Hü maradt mindvégig magához, s összes vagyonát annak hagyományozta, a minek élt — a nemzeti kultúra ügyének; nagy részt a pesti ref. tanintézetnek, mely összes munkáit ki fogja adni.)*

Éjjel, a kis szobában.

Ragyogó nap, könnyű szánon
Távozott az este.
Terpeszkedve ül a földön
Éjnek lomha teste.

*) Arczképét a pesti ref. egyház birtokában levő olajfestmény után adjuk. Ez még az 1848-évi időkben való. 1848 után Szemere Pál is, addigi szokása ellenére, bajszot szerk.

Kis szobában fali óra
Ver kimért tikkattakot,
Mecs világa libben-lobban,
Kandallótűz pattog.

Nincs egyéb nesz. A szelid nő,
És a fürge gyermek.
— Nappal csupa élet és zaj, —
Álomba pihennek.

Visszatartott lélekzettel
Ágyaikhoz lépek,
S gyenge lámpányben nézem
Ezt a bájos képet.

Oda hajlok kedvesemhez
És vigyázva, halkan,
A legszebb nevet susogja,
A legszebbet ajkam.

Fel sem ébred, mégis érti,
S félbig folytást alva,
Öntudatlan vonzóással
Tart körüljárva.

A kis Vilma fel-felkacszan.
Egy hang játszik ajkán:
A jó mama édes neve,
Vagy csupán sohaj tán?

Piczi Pirka tömzsi arca
Anyja felé fordul.
Nem rég hozták e kis bangót,
A rózsabokorbul.

Megesőfölköl... Csitt te óra!
Hagyd el a tikkattakot.
Halványulj el mec világa.
Kályhájuz ne pattogj.

Hadd aludjék a kis angyal.
Szent a gyermekálmom...
Agyamhoz lopozom én is,
Szemeim bezárom.

Elűzők magamtól minden
Aggodalmat, gondot,
És a boldog alvók mellett
Ébren vagyok boldog.

Illéssy György.

A hit-tagadó.

Történeti elbeszélés, írta JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

Hová lett azalatt Kaled, míg a békealku megtörtént? Hová lett Isten kardja a földszinéről, míg az éj titokban megnövelte a béke olajágát?

Kaled valóban a föld alatt volt akkor és vele együtt a kereszténynek legfélelmesebb ellenségei, mind Derár és Jónás, a hitelhagyott.

Jónás felfedező előttük a földalatti titkos alagutat, mely a sánczok alatt az ortorony pinczeboltjáig vezet; néhány száz szaracén, a legvakmerőbbektől válogatva, csupán karddal fegyverkezten, áthatolt a földalatti sötétségben s az éj csendjében; a föld alul megrohanta az alvó öröket a toronyban, legyilkolá, s mi utját állta, s azután kinyitá a kaput, künn a sáncz alatt lesben álló szaracénok csapatjai előtt.

A városban a kifáradás, elcsiggyedés nyugalma fedett be minden házat. Tudta már mindenki, hogy több harcra nincs remény; a védő sereg feladást ajánl az ostromlónak s a vitézek nem virrasztottak fegyvereik mellett többé. A balistariuskok ott aludtak a katapulták mellett; s a harcász polgár, ki ellenség-ijesztőnek magát és feleségét is férfinak öltöztetve, állt ki a falakra, a békehír után haza ment, levetkőzött s lett feleségestől együtt asszony.

E lankadt álm közepette rohanta meg Damaskus utcáit Kaled és vérszomju csapatjai.

Az első riadalma futó népséggel teltek meg az utcák; öltözetlen, fegyvertelen alakok rohantak a piac felé, a rémületet hordva magukkal a még fegyverben álló görög csapatok közé.

A betóduló arab seregnek nem állott ellent senki. A kinek ölni volt kedve, ölhetett; a ki rabolni akart, rabolhatott; a gyujtogatást halaszthatták utoljára.

Jónás bég a kolostornak vezette Kaled harczoait.

A rémület, mely a népséget utjokba torlasztá, a vak kétségbeesés, melylyel a fegyvertelen alakok utjokba veték magukat, hogy meztelen testikkel tartsnak gátot a fegyveres rohamnak; néhány észlánt férfi dühös küzdelme az utcák széleitein, kiket tagonkint kellett szétarabolni; az anyák örült sikoltozása, kik a lovakok kengyelébe kapaszkodtak, tanusítá, hogy Jónás bég jó uton vezet őkét. A kolostor a város kincstára. Ott van arany és drágakő felhalmozva, és a mi legrágább, legaranyabb, ott van a város hajadonai, szépei, szülei, — ott van Eudocia is.

Hogy a kolostor birtokáért kétségbeesett küzdelem fog vívatni, arra előre készen lehettek. Mindenkinél mindene az.

Jónás úgy gázolt saját honfi ársai véreben, mintha az csak olesó iszap volna. Akárhányat ismert személy szerint azon fedetlen fők közül, miket kardjával ketté hasított, s nem egy, kit utjában átdöfött, kiáltá nevén, midőn haldokló kezével kardját megkapta középen. Jónás nem érzett irgalmat irántuk. Lelkét csak Eudocia képe tölté be, és az őrzőngő szerelem; angyal, ki megbukott s lett belőle daemon.

Kaled nem bírta utolérni az előrohanót. Derár nem tudott vele lépést tartani. Mindegyik elhagyta az egész rohamcsapatnak egy dardavetessel; ő tört utat valamennyi előtt; ő szegte az ártó vasat mindig mélyebben, a mélyebben hazája szívébe, míg a kard hegye elvégre a templom ajtajában állt meg.

Mindenki elhullt, a ki a kolostorajtót Jónás ellen védni merete; ifjak, öreg emberek, régi ismerősök, fegyvertársak egymásután elesetek csapásai alatt. Átok volt kardján. Minden útése talált.

Jónás ittias volt honfiai vérétől. — Örjöngött.

— És ha Isten egy arkangyalát küldené is az ajtó védelmére, berontanám azt! kiálta kevély dühvel, s megragadva vas kezével az ajtó kilincsét, megrázta azt, kiszakítá záraitól és belökte.

És akkor megdöbbenve tántorodott vissza a küszöbről.

Nem Isten arkangyala állt előtte, hanem csak Abu Obeida, a nagyvezér.

— Vakmerő! kiálta rá az ősz hadvezér; mint merészség fegyverrel törni egy városra, mely magát Allah profétáinak oltalma alá helyezte. Fejre szálljon a vér, a mit a béke éjszakáján ontottál és silyedj el abban.

Mintha harci buzogánnyal sujtottak volna Jónás bég fejére, úgy roskadt meg térde e szavak alatt. Ott lebukott, elszedülve a templom küszöbén.

Benn a kolostorban nyolczszáz ötven szűz ájtatos szolozsmája hangzott, mint tulvilágról jövő zengzett, mely bocsánatot kér az égtől a föld rémeiért.

Most érkezett meg oda Kaled. Vér folyt kardján, könyökén, s vért okádott még szája is, midőn Abu Obeidát megpillantá, ki az aláírt szerződést felmutatta előtte.

— Nincs irgalom Allah ellenségeinek! ordita tajtékoz dühében, halál mindenkire, a kiben vér van.

— Csendesülj Kaled, szólta az ősz vezértárs. A vérontásnak órái elmúltak. Béke van. Allah híven adta kezünkbe e várost, s az igazhívőket fölmenté a harc fáradaimától. — Nem igaz, nem igaz! dühöngte a ke-

gyetlen. Allah nekem adta az ő véruket. Én ostrommal foglaltam el a várost, karddal kezemben törtem be zárt kapuját.

— De én előbb jöttem be írott szerződéssel az önként megnyitott kapun.

— Ne állj elem! Mindenkit ketté vágok, a ki közém és a hitlenek közé áll!

— Vágd ketté hát legelőbb Isten nevét, ki e szerződésre írva áll! Szólt Abu Obeida, s két kezében föltárva maga elé tartá a pergament, melyen legfölvül arany betűkkel ragyogott Allah neve.

(Folytatás következik.)

Hírlapirodalmunk a 19-ik században.

Második közlés. 1831—1840.

(Folytatás.)

„Hírnök.” Politikai, tudományos, művészeti és szépliteratúrri hírlap. Szerkeszté és kiadja Balásfalvi Orosz József Pozsonyban, 1837. július 4-én kezdve, minden kedden és pénteken 3 hasábo nagyírtben Wigand Fridrik Károly betűnyomatott. 1838-ban ifj. Schmidt Antal nyomdájában jelent meg hetfőn és csütörtökön. Ekkor tárczája elmaradt és e helyett „Századunk” című, hetenkint kétszer megjelenő mellékletet adott 4-rétben fél-fél ívben, mely terjedelmesebb politikai és rokondtudományi értekezésekkel, ugyszint a literatúrri, művészeti és közéletbeli jelesebb tünemények, találmányok és intézetek ismertetésével foglalkozik főképen. A két lap ára egy évre 8 ft. p. p. volt, postán 48 kr. több. — A Hírnök tartalmát tevék: kinevezések, hivatalos tudósítások, honi és külföldi politikai hírek, mindenemű statisztikai adatok, pénzület, piaciárak s hirdetések, ezenkívül a magyar literatúrban ujjal feltűnő, vagy hazánkat érdeklő tudományos munkák ismertetése, hazai s külföldi művészet, közhasznú intézetek, gyárak stb. leírása s egyéb mulattató czikke, Orosz volt első, ki a mezei mozgalmakat lapjában közlé. — 1837 szeptemberétől kezdve Csató Pál, az akkorig vallott politikai hitével s irodalmi rokonszenvével ellenkező Hírnök mellett jó fizetésért — mire őt épen szegénysége vitte, — a segédszerkesztéséget vállalta, s mind halálaig folytatta, mely őt hosszabb betegeskedés után érte el Pozsonyban, 1841. febr. 15-én. Dolgozott e lapnál Garay János is, 1838-tól az 1840-ki országgyűlés beálltáig. (Uj. Ismeretektára II. 237. III. 586. Tud. tár. 1841. Liter. 489. Bibliogr. Értesítő 1840. Pest 3 l. — Magy. Tud. tár. Névkönyve 1842—47.)

„Erdélyi Hírlap.” 1838 kezdetén indult meg Brassóban; szerkeszté az első évben Köpe János, 1839-ben Veress János; kiadja Gött János nyomdász, 4-rétben, félves hetiszámokban; ára félve 1 ft. 20 kr. volt, postán 2 ft. p. p. Szűkterű félívehez képest, hírei elég ügyes kiszemelésével megfelelt céljának, t. i. csekély áron a Székely-föld kevéssé tehető polgáraihoz is juttatni a politikai világ rövid ismertetését. Melléklapja „Mulattató” 4-rétben, Benedek Áron szerkesztette, többi közt Dózsa Dániel első költeménye is itt látott napvilágot 1838-ki folyamában. E lap anélkül, hogy a nap kérdéseivel bajlódott volna, kiadód köréhez képest hasznos eszmék terjesztésében volt munkás, ha nem mindig a legmulattatóbb formában is. 1839 végével mindkettő megszűnt. (Tud. Tár. 1839. VI. 443. 1841. Liter. 490. Figyelmező 1838. I. 256. Nenz. Képes Ujs. 1863. 3 sz. 26 lap.)

„Sürgöny.” politikai, tudományos és művészeti hírlap; és „Literatúrri Csarnok” egyveleges lap; 1840-ben Vasárnap és csütörtökön jelent meg 1 1/2 ívben; félve 4 ft. volt pp. A „Rajzolatokból” támadt e két lap Pesten, de Munkácsy szerkesztői ügytelenséget ismervén olvasóközönségünk, nagy részvtére nem méltatta: miert is önként Borsos Mártonra, s Vajda Péterre ruházta tulajdonát, kik címét „Világ”-ra változtatván, 1841. év elején szabadelvűleg meg is indították. (Ferenzi: Magyar irodalom és tudományosság története. — Pest, 1854. 186 l. Bibliogr. Értesítő 1840. 25 lap.)

Szépirodalmi lapok ez időszakban: „Regély”, első magyar szépművészeti folyóírás, alapítá és szerkező Rothkrepf (Mátray) Gábor. Pesten Trattner-Károlyi nyomtatása. Megjelent 1833. apriltól kezdve társával a „Honművészt”-szel együtt hetenkint kétszer, vasárnap és csütörtökön 8-rétben fél fél ívben, ára a kettőnek egy évre 10 ft. helyben, vidéken 12 ft. p. p. — A

Regélynek rendes rovatait képezék: történet és elbeszélés, életrajzok, nép- és országism, jeles mondasok, adomák, rejtvények. A Honművésztben: Költemények, természetrajz, festészet, szobrászat, építészett, régiség, honi literatura és zini ismeretek, zené és tánc; mellékletkép arc- és színelv diatképeket s más műmellékleteket adott, as első diatkép 1833. jul. 7-diki száma mellett jelent meg. E két lap végtelen tarkaságával, a tárcza élénkséggel nagyobb részben ismeretlen írótól, — vagy kik álnevek alatt léptek fel — iratott, csak később találkoznunk sűrűbben ismeretebb nevekkkel; itt léptek fel a többi közt: Beóthy Zsigmond, Frankenburg Adolf, Garay János, Kovács Pál, Kuthy Lajos, Nagy Ignác, Tóth Lőrincz. A közönség csak igen gyengén pártolt a szép igyekezetet, mert az első évben 758 előfizetője volt e lapnak, és a szerkesztő 1834. oct. 25-ki (II. 696. l.) „Figyelmeztetését” ily szavakkal végzi: „... Remélvén, hogy a nagyérdemű közönség tekintetbe vevén törekedésemet, melyl-fogva honosim kezeikbe (eddig minden haszon és fáradozsim jutalma nélkül) oly folyóiratot váltí szerencsém nyujtani, mely nemcsak nyomtatási tömötséggel, hanem aethetici szépséggel, a műtárgyak, rajzok, s jelesen a diatképeknek igen tetszős alakban és rendkívül serény megjelenésök, a közlemények válogatott sokféleség mellett minden pompás külföldi hasonló művekkel vetekedik, azt ezután is, lelkes pártfogására méltani s másoknak is, különösen pedig a hon tisztelt leányainak, a szép izlés leghathatós védjeinek ajánlani fogja, mely kegyességét én eddigi pontos szolgáltatással viszonzoni mindenkor kedves kötelességemnek tartani el nem mulasztom.” — Mátray tehát folytatta ezen szépművészeti lapot minden réte hársalomból anyagi haszon nélkül, sőt korábbi sajtó szerzeményének némi feloldoztával is 1841. június végeig, mely által kedvezőleg mozdítá elő a szépnem olvasásvágát, a magyar nyelv és művészet terjesztését. (Uj. Ismeretektára V. 341. — Tud. Tár. 1835. VI. 243.)

„Budapesti Rajzolatok” a társaslet és divatvilágból, divatképekkel s nemzeti képtárral; szerkesztés és kiadó: Munkácsy János; Budán a kir. egyetem betűivel, 4-rétben velinen 1 1/2 ívben Pesten adatot ki hetenkint kétszer; ára 8 ft. p. p. volt egy évre. 1835-ben keletkezett mint politikai, tudományos, művészeti, mulattató, mindenféle jelentéseket hirdetőhírlap; ezen év első negyedében Csató Pál, 1836-ban Nagy Ignác, 1837-ben pedig Garay János volt e lap segédszerkesztője. Ekkor lépett itt fel Vahot Imre is első művével. 1839. júliustól politikai lappá változott át. A kiadó többi közt azt mondja első cikkében „hogy szükségesek a reformok a statusban, ha azokat az idő szükségese kívánja.” Végre 1840 elején „Sürgöny” politikai lappá alakult át. — Mint mindenben, ugy a nyomda vállalatában is állhatatlan volt a kiadó, mert 1837-ben Pesten Beimel Józsefnél, 1838-ban ismét Budán Gyurián és Bagó betűivel nyomtatá lapját, ekkor ára is 10 fra emeltetett, jóllehet belterleke csökkent. (Uj. Ismeretektára II. 237. III. 586. V. 450. VI. 445. — Bibl. Értesítő 1840. Pest. 4.)

„Szemlélő”, a tudományok, literatura, művészet, divat és társaslet körében. Divat- s egyéb képekkel 1833. júliustól decemberig Kassán jelent meg Csernecky és Kovácsóczy szerkesztése mellett 4-rétben. — 1836 elejével ujra megindult egy ives számban hetenkint kétszer nagy 4-rétben Kovácsóczy Mihály tulajdonos kiadó szerkesztésével, Werfer Károly nyomdájában Kassán; ehhez mellékeltek hetenkint egy félíven „Literatúrri Lapok.” a két lap ára 8 ft. p. p. volt egy évre. 1837. jun. végével többszörös fennakadás után megszűntek. (Tud. Tár. 1835. VI. 243. — Figyelmező 1837. 6. sz. 50. l. 1838. 8. sz. 127. l. Honművészt 1835. II. 728.)

„Athenaeum. Tudományok és szépművészetek tára.” Kiadó szerkesztők: Schedel és Vörösmarty. Szerkesztőtárs: Bajza; megjelent 1837-től minden csüt. és vasárnap imperial 4-rétben velinen egy ív. Budán a m. k. egyetem betűivel. Igen jeles, tartalmas, jó izléssel szerkesztett s irodalmunk történetében időszoakat alkotó folyóirat, hová a haza legjobb írói rakták le a művelt közönség többségének élvezhető alakban, népszerűen tartott tudományos munkalataikat, s válogatott költői és szónoki műveiket. Az Athenaeumnak közvetlen Bajza szerkesztése alatt — mindjárt első évi folyamában Bajza, Bugát, Csató Pál, Czuczor, E. Eötvös József, Hetényi, Kölcsény, Luczenbacher (Doboki), Nagy Károly, Schedel, (Toldy), Szlemenics, Szontágh G., Tóth L., Tarczy, Vállas, Wargha János, Vörösmarty stb. ne-

veit látjuk tudom. és szépművészeti értekezésekkel megjelenni. Költeményeket Bajza, Czuczor, Eötvös, Erdélyi, Gaál, Kuthy, Ormos L., Székács (Oroszázi), Tóth Lőrincz és Vörösmarty adtak. Eredeti beszéleket s novellákat és humoreszket nyujtanak Gaál, Jósika, Kovács Pál, Tóth L., Vörösmarty. Egyik fő érdeme már ezen évi folyamában az Athenaeumnak, hogy a külföldi irodalmak jó izléssel válogatott, legillatos virágait correct fordításokban ülteté át nyelvünkre. Az Athenaeum 1838. decemberi jelentésében 86 íróatársat nevez meg, ezekhez 1839-re még 10 új járult, összesen tehát 96 író, kik közül a két év folytán csak 8 nem vett részt dolgozataival. — 1837. jun. óta Vajda Péter mint segéd működött az Athenaeum mellett. — Melléklapja: „Figyelmező az egyetemes literatura körében;” minden kedden egy szám egy íven 4-rétben, és közvetlen Schedel (Toldy) Ferencz szerkesztése alatt. Valódi kincs a tud. történetére s irodalmi izlés tisztítására, helyes fogalmak megalapítására s terjesztésére néve. Schedel fáradahtlan szorgalommal s a legjobb izléssel gyűjté itt az irodalom történetére szolgáló adatokat s beces visszapi-lantást ad az újabb m. literatúrri. Folyt emez 1840 végeig, miután egy kritikai vállalatnak hazánkban minden nehézségeivel négy évig küzdött. — A két lap ára 10 ft. volt egy évre p. p. (Uj. Ismeretektára I. 206. VI. 351. — Tud. Tár. 1841. Liter. réz. 489. — Bibl. Értesítő. 1840. 3. l.)

Egyházi lapok:

„Magyar Szion.” Hittudományi folyóírás, szerkeszté Gyarmathy János. 1838 elejével Pesten indult meg hetenkint kétszer, csütörtökön és vasárnap kis folio ívben; és „Anasztázia, egyház, szépművészetek tára,” havonkint egy ives szám 8-adrétben. — A csütörtöki osztály tartalma: „érdekes közlemények az egyházi tudományok, történetek a literatura tárából,” a vasárnap: „Elme- s szívlekpöz ismeretek a religio, keresztényélet s egyházi intézmények tárából,” amaz tehát inkább egyházi olvasóknak, ez világiaknak van szánva; s így a két osztály külön is adatot 2 ft. 30 kr., a kettő együtt 4 ft. félve. A másodikk felében azonban külsejre néve különféle phasisokon mentek keresztül. Az „Anasztázia” ugyanis 8-rétjét 4-re, a Szion kis folióját nagyra változtatta, címén lemondott a „Magyar”-ról, ellenben augusztus közepén a sz. keresztet Magyarországi czimerével váltotta fel; majd ismét, minden ugy is székségtelen teketoria nélkül, a maga és társa hetenkinti két-két számát egyre szállította le, a tél közeledtével végre, t. i. nov. 9-étől kezdve megszűnőv hittudományi folyóírás lenni, szintén minden haszontalan czeremonia nélkül egyházi hírlappá változott által, de mely épen nem szükemlőleg szorított korlátai közé, mert ime itt találjuk az elhírhedt Kőlcseyának, a Budai Chronicon ismertetését, a magyar egyetem személyes állapotját, némi utazási vázlatokat stb. 1839-ben is nem egyszer utazott e két lap tárgyát, nyelvet, alakot, csak egyben maradt magához hű: az ürességben, szellemi sötétségben, s az írás és nyomtatás hibáságára néve. 1840-ben a „Szion egyházi hír- s encyclopaediai lap,” magán jelent meg hetenkint kétszer 1 1/2 ív 4-rétben; ekkor félve 4 ft. 5 ft. volt p. p., nyomtatott Pesten, Beimelnél. — (Figyelmező. 1838. 1. sz. 16. hasáb, 1839. 10. sz. 167. h., 1840. 26. sz. 404. h. — Bibl. Ért. 1840. 4. Tud. Tár. 1841. Liter. 489.)

Szaklapok, melyek rendszeres jelentek meg, következők voltak:

Angyalffy Mátyás 1829-ben ujra folytatnabevette az 1824—5-ben megjelent és félbeszakadt „Mezei Gazdák Barátságát,” s így szaporodott a kötetek száma 12-re; de 1831-diki jun. 30. bezárta e közhasznú levelezést. Pesten, 8-rét. (Báthy: Magyarok emléke. Buda, 1836. 233.)

„Kémlő”, gazdasági, ipar- s kereskedelmi lap. Szerkesztő Balla Károly 1836. első évében közel 1000 előfizetője volt, a 2-ik évben felére leolvadt az előfizetők száma, s Balla ur megszűntette lapját 1837. jun. végével. Nyomatá Beimel Pesten, 4-rétben. (Uj. Ismeretektára I. 291. — Tud. Tár. 1837. XVI. k. 473.)

„Ismeretők, honi s külgazdaságban” és kereskedésben, 1836-ban jelent meg Pesten: kiadó tulajdonos és szerkesztő Borsos Márton. 1838. második felében, szerk. Fényes Elek; megjelent hetenkint kétszer másfél íven 4-rétben. Melléklapja: „Ismeretők az üzemművészet és polgári szorgalomban,” szintén 1836-ban támadt, hetenkint kétszer 1 1/2 íven 8-rétben jelent meg; 1838 második felében Vállas Antal szerkeszté. 1837 elejé-

vel az Ismertető ezen polytechnikai részét hetenkint félívre szorította, ellenben szintén hetenkint „Honi s külföldi gasda és kereskedő” czim alatt egy toldalékot adott, s mindkettőhöz sok rajzot s néha hangműveket. 1838 végén az özművészeti Ismertető a filapha olvadt, mely 1840-ben hetenkint kétszer egy-egy iven 8-rétben jelent meg. Özművészeti s gazdasági eredeti értékeket, gyárak és egyes vidékek ipar s gazdasági tekintetben, bérmentve küldött leírásainak nyomtatott ívét 16 ezüst forinttal jutalmazta a szerkesztőség; mely évben befejezte pályáját. Szerkesztőtárs volt 1840-ben Romy Károly, utána Vajda Péter. Ezen lapnak előfizetője volt: 1-ső félévben 132, másodikban 142, harmadikban 242, negyedikben 195, ötödikben 218, hatodikban 262, a hetedikben 225. Nyomatott Budán, az egyetem betűivel. Ára 4 ft. p. p. volt félívre. (Uj. Ismeretektára VI. 449. — Figyelmező. 1837. I. 6. sz. 50 lap. — Tud. Tár. 1837. XVI. 473. 1839. VI. Liter. 444. 1840. Liter. 489. — Mezei gazdaság kézikönyve, kiadták Korizmus L., Benkeő D., Mórocz J. Pest, 1855. I. k. 348 l. — Bibl. Értesítő. 1840. 4 l.)

„Természet.” 1838. apr. elejével Kunoss-tól szerkesztve, hetenkint két iven 4-rétben jelent meg velin papíron, vidék és növényrajzokkal, félívi ára 5 ft. pp. volt. — Egyik főfeladata: a természetet, mely annyi szépet, fonséget és bámulatos rejtőlelmet, megismertetni s íranta fogékonyaságot ébreszteni. Sajnos, hogy ezen szép igyekezet hamar véget ért, mert azon év sept. 28-ki számával megszűnt. Melléklapja: „Lombok, szépliteraturai lap, 4-rétben. A Természet félívi ártében inkább érintő, mint igazán beleereszkedő módja szerint, sok természetudományi, természetörténeti s rokon tárgy körül szörpölgött inkább, mintsem azokat specialis feladathoz képest tudományos kezelte volna, érdekek nemely helyismereti elmékedések és adatok. (Jelenkor. 1838. 78. sz. 309 l. Figyelmező. 1838. I. 257. 1839. I. 167.)

„Egri heti lapok, műtudo-mány és egyéb hasznos ismeretek terjesztésére.” 1838. júliustól kezdve jelent meg hetenkint egyszer szombaton egy iv, félív rajzzal, szerkesztője és kiadója volt Joó János nyilvános rajztanító, az egri lycoum betűivel 4-rétben nyomtatott, félívi ára postán 4 ft. — Czélja volt: a mesterségek tökéletesülésére vezető ismereteket s e részben jó izlést terjeszteni a honi műszorgalom s ipar növekedésére munkálni, és leginkább az ács, asztalos, kőfaragó, lakatos, takács, nyereggyártó s más közönséges kézművesek közt egyfelől azon elemi ismeretek terjesztése, melyek nélkül minden előmenetel lehetetlen, másfelől a külön kézművek haladásai közlése, ez osztálynak részvétlen tespedéséből felizgatása; kiterjeszkedik azonban e lap néha a szépművészetek körébe is.

A rajzok correctek, szépek. Ugyanazon év végével megszűnt. — (Figyelmező 1839. I. 63. 1840. I. 64. Tudomány Tár. — 1839. VI. Liter. 444.)

Dr. Bugát Pál, Dr. Flór Ferenczel összehívva feléleszté, az 1831—1833-ban Schedellel kiadott „Orvosi Tár.”-t. 1838. jul.-al indult meg hetenkint egy ivnyi számmal vasárnap 8-rétben, Pesten Trattner-Károlyi nyomdájában, ára félívre helyben 2 ft. 30 kr., postán 3 ft. 20 kr., p. pénzben.

Dolgozóitársai voltak: dr. Eckstein Frigyes, dr. Jankovics Antal, Jacobei János mester, dr. Kovács Sebestény Andre, dr. Nagy Károly, Rosenmann Pál.

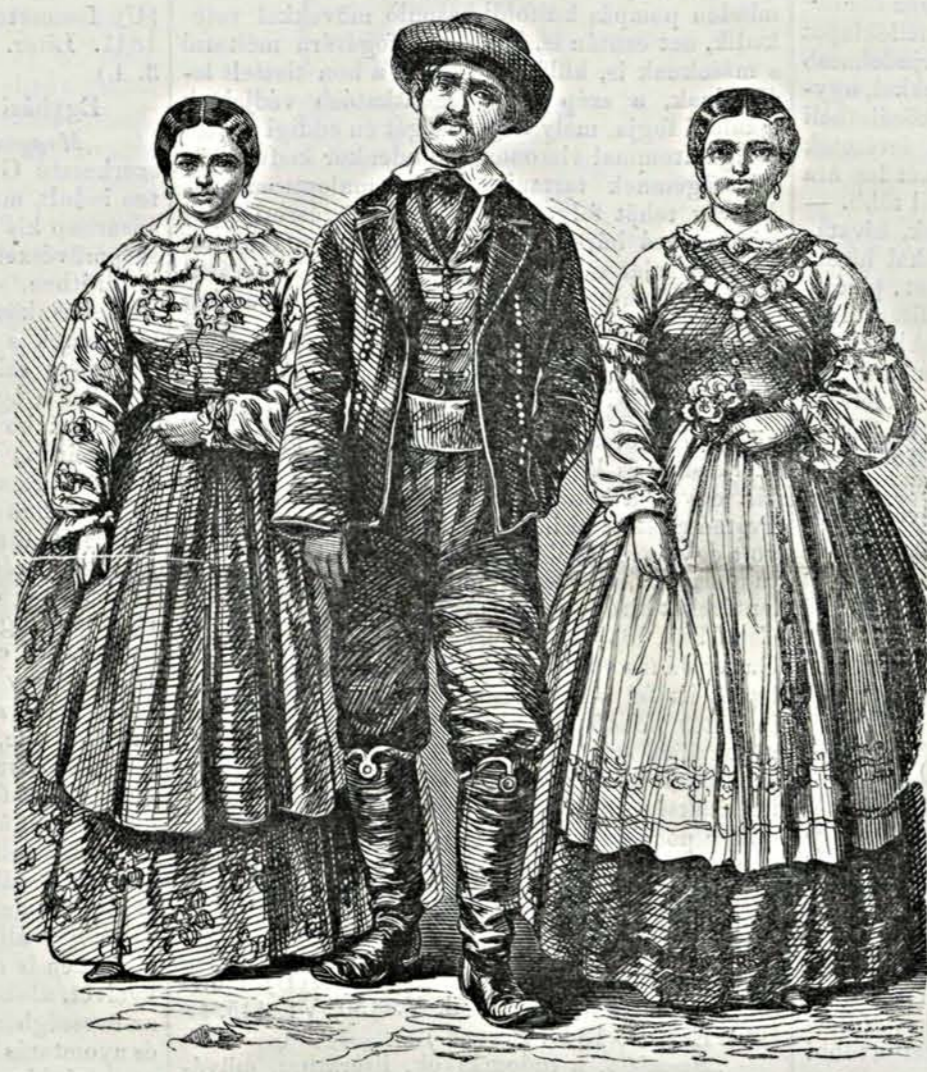
Az O. T. új folyamának tágabb körűtett ki, mint az elsőnek volt, kiterjeszkedvén az a gyakorlati tárgyakra, literaturán és személys értékesítéken kívül a segédudományokra is. (Uj. Ismeretektára. V. 139. Figyelmező 1838. II. 476. 1839. I. 167. — Bibl. Ért. 1840. 4. — M. t. t. Névkönyv. 1841. 52.)

(Folytatás következik.)

Képek a hazai népeletről.

XXXVIII. Mohácsi népviselet.

Mohács lakói között feltűnnek a sokaczkok. A Vasárnapi Ujság 1857. 17-ik száma is közöl egy rövid ismertetőt e népfajról. Mohácsban ezek körülbelül 3000 lelket számítanak, valamivel műveltebbek ugyan a Baranyában elszórt többi fajrokoninál, de ősrégi szokásaiban el nem tértek tőlük. Hogy Bosnyákországból jöttek ide, az bizonyos, de mily idő tájban? nem tudatik. Vallásukra nézve római katolikusok. Foglalkozásuk földmívelés, de leginkább marha- és disznó-tenyésztés, mire a mohácsi sziget alkalmas helyül szolgál. Vannak, kik több éven át nem látogatják meg a városban levő házuakat; a legtöbben nagyobb ünnepek alkalmával: husvét, karácsonkor látogatják meg öveiket. A patriarchalis életmód köztül nagy divatban levén, a főgazda (sztaracz) otthon ül, s parancsolásnál egyebet nem tesz. A szigetben való lakás, az azzal összekapcsolott teendővel, a marhák és disznók őrzése s azok gondviselése a család fiatalabb tagjaira, s hol ezek nincsenek, a szolgálkra van bízva. Mohács városának északi részén laknak; más fajokkal nem igen vegyülnek össze. Nézzük egyes szokásaikat.

Bunyovác Magyar Sokacz. Képek a hazai népeletről: XXXVIII. Mohácsi népviselet. — (Fénykép után.)

Sokacz lakadalomban legnagyobb szerepet játszik a „Kumo”: ennek feltétlenül miadnyján hódolni, a fiatal házassaludók valahányszor közelébe jönnek, kezeit csókolni kötelesek; oldala mellett van a „szari szvat” a tanu, a kumo helyettese, de szerepe a kumóknak van alárendelve, végre a csauz, vőfény, mulatságvezető, vendég hívó, rendrefelügyelő, s a gajdos (dudás).

Ha meg van kérve a menyasszony, csinált virágból koszorút visel, s czopfját, mely különben fejetejére volt kötve, leereszti, s nyakát csillogó ezüst huszasokkal s tallérokkal fölcifrázza, s nincs oly gyémántos nyakék, melyért talléros nyakéket fölcserélne. Két, három nappal az esküvő előtt a csauz vendég hívását végzi, ilyen alkalommal valamint a lakadalom napján, minél bizarrabb öltönybe buvhatik s minél jobban tudja a vendégeket megnevettetni, annál nagyobb hirt szerez. Lehet látni a csauz uramat kifordított, hosszú, uri, elviselt kabátban, magas tet jü, őz-szenyomott vagy elviselt női kalapban, vörös pántlikával keresztül kötve, mely mellé nagy kaka- vagy pulykatollnak nem szabad hiányzani. Elválaszthatatlan társai: felkendőzött fokosra aggatott kulacs s kezében korbács vagy bika ér, hatalma kitüntetésére s a rend fűntartására szük-

séges tárgy. Ekkép fölkészülve vendég hívóba indul; utközben minden elébe jöttet kulacsával tartalmával kínálja meg, s nem is busul rajta, ha kulacs megüresül, mert a mely házban vendéget hív, a meghívott vendég családja szentgyűre veszi a csauz kulacsát s a világon legnagyobb szegény lenne, a csauz üres kulacsosal házból kiereszteni. Félíg fehér borral telt kulacsát vörös borral töltik-e meg, vagy viszont? ezen a csauz soha sem törí a fejét.

Esküvő előtti napon este felé a vendégek a kumo vezérlete alatt a menyasszonyos háznál jönnek össze, de a vacsorára szükséges ételt és italt a vőlegény köteles kiállítani, s házból a menyasszony házába átszállítani, az átszállítás szintén ünnepélyesen megy végbe. Elől indul a csapat vezetője, csauz uram, szokott egyenruhájában; tüstént utána a nélkülözhetlen gajdos, ezután a meghívott vendégek nőtelen fia vizik a sok ételt és italt. Éjfél tájban a vendégek szétosznak. Másnap, t. i. az esküvő napján, miután a kumónak a menyasszony családja előtt sikerült igazolni magát, hogy rosz dologban nem járnak, s miután a menyasszonyt a váltságdíjt megadták, a menyasszony szülőitől s rokonaitól vett áldása s elbucosása után, megindul a menet. Elöl a csauz, utána a zászlóvivő, — a zászló sárgapiros színű; bele van varrva feketével több csillag, hold és kereszt; a nyele hegyibe citrom vagy narancs vagy aranyozott alma van szurva —; a zászlóvivőt a dudás, ezt a kumo és szari szvat, a közzéjük vett vőlegény nyel követik; a férfiak után a nők. Többnyire a plébános udvarán megáll a menet, hol előbb egyet kókolznak (kólo sokacz nemzeti táncz, melyben nemkülönbség nélkül összefogózkod a kört képeznek; a gajdos a közbén maradt; közebe közebe veresekben buzditva a tánczókat a vigságra). Esküvő után szokott rendben haza jöve, ott a zászló a házfődre kitűztetik, a jötték szerencse-kívánatokkal fogadtatnak. Ebéd alatt nincs hossza vége a felköszöntéseknek.

Hogy valamint a magyaroknál, úgy a sokaczoknál is az ebéd alatt a vendég sok adózásnak van kitéve, világos; az ételt az asztalok hordják be, mert csauz uram a rendszinálással s a vendégek mulattatásával van elfoglalva.

Ebéd után folytatást kókolnak. Estefelé a menyasszony ágyáért mennek, de előbb meg nem kapják, míg a kumo azt ki nem váltja, az ágyhoz egy kakas is adatik s utközben pénzzel tömetik. Vacsora után a menyasszony kakaát ingerlik a kukorításra, vagy ha ennek nincs rá kedve, a csauz teszi azt helyette, mire az új házások, mintha álomból ébrednének, fölkelnek, helyüket a vőlegény apja foglalja el, előtte áll most, az új pár szőnyeggel beterített földön. A vőlegény apja kérdi: „Fiam mit akarez?” Mire a fiu: „Áldásodat édes apám.” Erre az apa: „Áldjon meg hát benneteket a mindenható atya, fiu és szentlelek Isten.” Ezután a menyasszonynál már készen tartott pohárból isznak: az apa, a fiu és az új menyasszony; ez utóbbi a mit ki nem iszik, hátra önti.

Most előáll a szari szvat s elvezeti az új párt a padlásra aludni. Más nap avatóra az új menyasszonyt legtekintélyeseb rokonnője vezeti, a templom után előbb haza mennek; most az új menyasszony vizért megy a Dunára, elől a zászló, utána a gajdos; a csauz a menyasszony mellett van, ki minden szembejövőt megcsókol, haza jöve evés ivással s kólozással töltik az időt. Most az új menyecske nem ül le, hanem tetszése szerint csókogatja a vendégeket; nyomban vele a csauz, a csókért pénzt szedve, mert az új menyecskeének egy csókja sincs ingyen.

A sokacz alázatos, máson örömet segítő, munkára ügyes, de munkakerülő; azért szigetét szállását többre becsüli, mint más, száz holdakra menő földét; kevéssel megelégszik, ruháját maga szövö, ha van hagyomány és kenyere, beírke vele. A teheneiket nem tejfés, de szaporítás végett tartja s nem is f. j.

Általában a mohácsiak szigetükért élnek, hal-

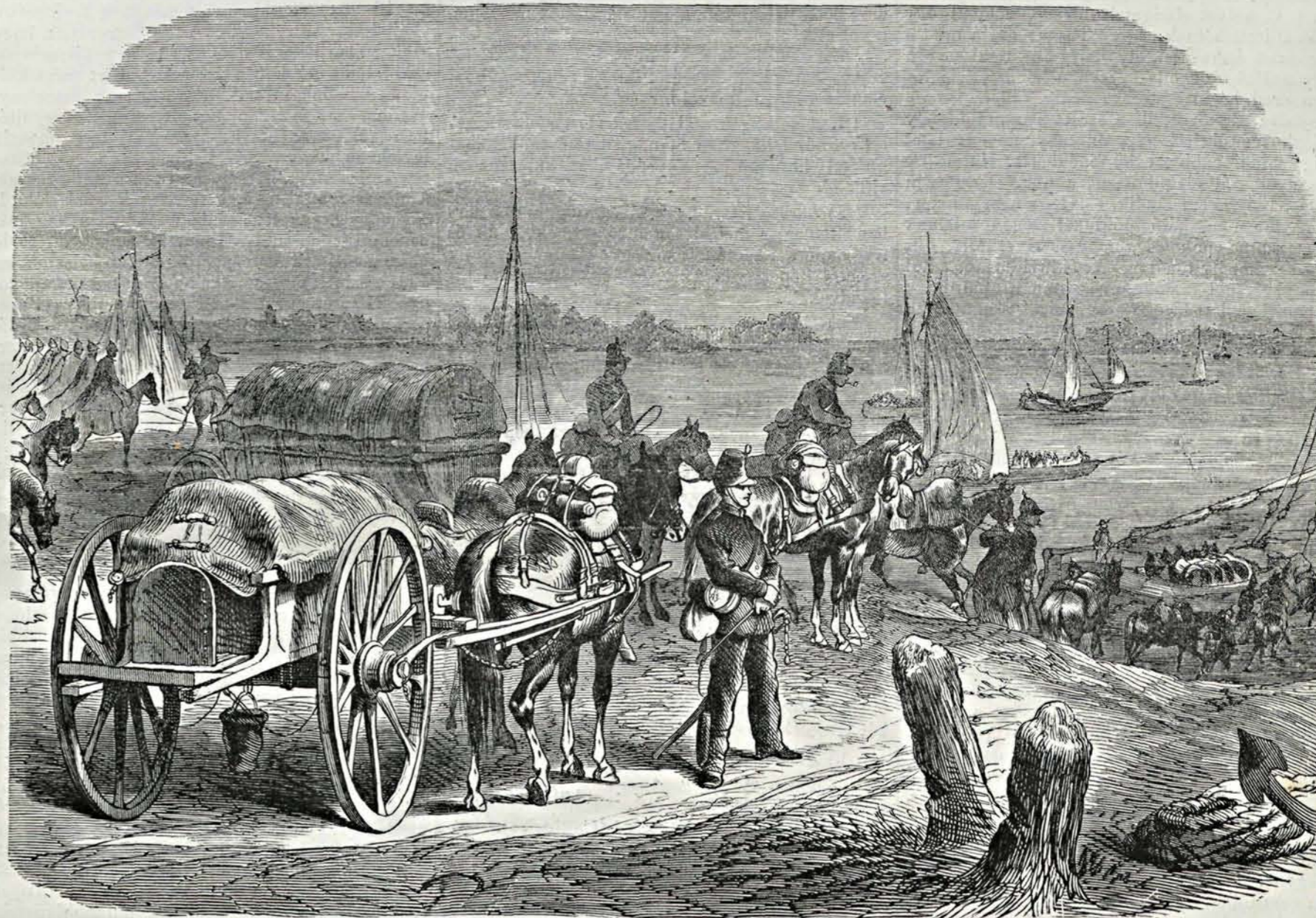
Képek az állat-életből.

A pók. (Vége.)

nak. A Dunán való átkelésben igen ügyesek; — zivatar, meleg, hideg sem tartja vissza őket. Volt rá példa, hogy a gőzhajó orra előtt eveztek el, s még sem lett semmi bajuk. Buzgósigukról s vendégszeretetről híresek.

Schleswig-Holstein elfoglalása.

Schleswig-Holstein ügye közelebről mily izgalomba hozta Németországot, a politikai lapokból eléggé ismeri az olvasó. Mi volt az ok, mely Dániát Németországgal szembeállította: lapunk egyik közelebről számában fejtegettük. Akkor az ellenséges hadak még csak farkasszemű néztek egymással. A dánok 25 ezerre menő serege a Danewirke nevű erős sánczok megett védelmi állásba helyezte magát, a még egyrészt oly nagy számú exequáló német hadsereg ellen, mely a frankfurti szövetségi gyűlés határozatából Schleswig-Holstein elfoglalására indult, s mely hadseregnek legnagyobb részét osztrák és porosz hadsapatok képezték, Wrangel tábornagy fővezérsége alatt.

A schleswig-holsteini csataterről: A hannoverai csapatok átkelése az Elben.

Holsteint a dánok még a mult hónapban egyetlen lövés nélkül átengedték a tulnyomó erőnek s csak Schleswig védésére voltak elhatározva; azóta azonban ezt is elhagyták, s így az exekució műve már be van fejezve.

Február 1-jén voltak az első ágyulvések, s a Missunde mellett történt ütközetben, csupán a poroszok részéről 23 tiszt esett el. A következő napokon történt több apró csatározás után, mielőtt az egyesült hadsereg komoly támadása e hó 6-án megtörtént volna, a dánok 6-kára virradóra elhagyva sánczaikat, Schleswigból is kivonultak, az egészen az egyesült német hadaknak engedve át.

E hadművelet részleteit testvér lapunk a „P. U.” 6-ik száma körülmenyesebben elmondta; s mi ezuttal csak egy képet akartunk bemutatni olvasóinknak azon harc első szakából, midőn még a német szövetség többi államainak hadai is készültek a dánok ellen, azon küzdelemre, mely utóbb kizárólag az osztrák és porosz hadak kezeibe halad, és a csigaszálakat kezdi meg, melyek mint az ontok vagy belföld kereszthe vágják a sugarakat, miáltal mindinkább nagyobbuló fordények

föld alá, sem fahasadékokba vagy sziklarepedésekbe, hanem a ház körül, az udvarban, a kertekben és erdőkben, mindenütt bőségesen találhatók s megfigyelhetők. Rövid vázlatban ezen hálók készítése következ: legelsőbben a különböző helyiségekbe alkalmazva, a pók egynehány, alapul szolgáló, erős fonalakat ragaszt a szomszéd tárgyakhoz. Most a leendő kör nagyságát szem előtt tartva, a tetőt képző alapfonálról egy erős szálon leereszkedik, és ezt az alsó alaphoz ragasztja. Meglevení ezen első főtármér, ezen ismét fölmege a központig. Itt új szálát bocsát, melyet hátulós lábaival az első száltól távol tartva, ezen végig feljut, s itt illő távolságban a külalaphoz enyvezi, mi által az első háromszög készen van, mely az első két főtármér és az alapfonál egy részéből áll. A második sugárson ismét a központig megy, s úgy, mint az előbb leirtuk, a harmadik sugárt bocsátja és köti a külalaphoz. Így működik tovább, míg az egész kör sugarait, vagyis a kerék külloit mind bevégezi. Ekkor ismét a központig halad, és a csigaszálakat kezdi meg, melyek mint az ontok vagy belföld kereszthe vágják a sugarakat, miáltal mindinkább nagyobbuló fordények

(trapez) képződnek. — Ezen nagy kerékhalón kívül, melyet a pók az uralkodó szél ellenében épít, hogy a repkedő rovarok annál bizonyosabban közéje sodortassanak, annak végébe még egy kis kamaráskát sző magának, melyben szeles vagy esős időben elrejtőzik, kellemes, tiszta időben, verőfényben pedig a kerékhaló közepén nyugszik, fejét lefelé irányozva.

Nem hagyhatjuk itt említetlenül azon hálóképleteket, melyeket, különösen szép és meleg őszi-napokban a levegőben szálalogni látunk, és melyeket köznéven ökörnyálnak vagy sz. Mihály nyarának is neveznek. Ha pedig egy tiszta őszi nap hajnalában a mezőre kisétalunk, egész réteket és tarlókat számtalan selyemfonalakkal látunk bevonva, a harmat ezen finom szálakat is belepi, melyekről a kelő napnak sugarai megtörve, miriádnyi gyémántként sugárzanak vissza. Ezen második tüneményt sokan oda magyarázták, hogy azok az őszkor kikelő fiatal pókok rendetlenül font, gyakorlati hálózatának eredményeül tekintendők. Igaz, ezen megszámlálhatlan szálak, melyek egy egész nagy térséget végtelenen

kiterjedésű hálával látszanak bevonni, csakugyan pókfonalak, de nem kizárólagosan a fiatal pókok műve, mert nemcsak a fiatalok, hanem az öregek is, és pedig mind a két nembeliek, járulnak e munkához. A levegőben uszálló, fehér, hosszú szálakat pedig, az ugynevezett öreg anyák nyarát sokféleképp igyekeztek a természetbúvárok megmagyarázni, azon ténny igyekezvén okadatolni, hogy némely pókok fonalukat 2—3 lábnyi hosszúra, a szabad levegőbe mintegy kilőni képesek, mely aztán a szabadban repked és vagy valami tárgyhoz tapad, s a pók rajta, mintegy létrán fölmászik, így képezvén néha hidat a levegőben egy fűről a másikra, vagy pedig, ha valamely erősebb szellő leng, felkapja fonalával a pókot is, és messzebb térségekre tova viszi. Némely pókok t. i. valóóságos léghajók. Darwin Károly, a híres utazó, egykor 60 mérföldnyi távolságban a szárazföldtől, több erer apró, veres pókot észlelt, melyek, mindegyik a maga fonalán repkedve, a hajóra leszállottak. Igaz, a pók, mint léghajós leereszkedhetik a mikor akar, csak fonalát kell neki összegombolyítani. mihez minden pók ért és sebesen végre tud hajtani. Hogy

némely pók a szabad kézből szálakat bocsát, s ezeken a levegőbe hagyja magát emeltetni, régi tapasztalás, és később Andouin és Walckenaer s mások által bebizonyult, hogy most már több fajtaikat névszerint ismerünk, melyek a légújós pókokhoz származhatnak, u. m. *Thomisus viaticus*, *Lycosa paludosa* és *saccata*, *Microphanes elevatus* és különösen a *Theridium* fajták. Ezen igen érdekes tüneményt, mint mondtam, a természetvizsgálók sokféle módon is megfigyelték. A régiebbek azt hitték, hogy a pók 2-3 lábnyi hosszú fonalat egyszerre kilő és pedig azon irányban, a merre kívánja. Mások ezen szálakat villanyosoknak mondák és pedig tevőleges villanyosoknak, a száraz és tiszta levegőt ugyan ilyenek tartván, úgy magyarázták a nevezett pókháló szálak föléllés irányzott menetét, hogy az egyenlő villanyosság, ellenkezően egymással, a levegő a szálak magától elúzi. Legújabb időben több kísérlet után kiderült, hogy a pók tökéletesen esendes levegőben, például egy üvegáron alatt vagy egy bezárt szobában, képtelen hosszabb lengő szálakat fogni, a mint pedig ajtó, ablakot kinyitunk, s így szabad légvonatot bocsátunk reája, a tüneményt tulajdon szemekkel észleljük. A pók t. i. melyet elszigetelt helyre, például egy vizbe állított botnak végére helyeztünk, a mint a légvonatot észreveszi, oly helyzetbe teszi magát, hogy mellső része oda nézzen, a honnan a légfolyam ered, hátsó testrésze pedig föléll legyen irányozva. Ekkor kezdi a szálak bocsátását, mely a légmozgást lengetve, mintegy támaszt talál és így mindinkább tovább fűződik. Ha most e magányos szál elég hosszú, a pók, eleresztvén magát, a légbe emelkedik. — Hogy nem minden, a levegőben uszkáló pókfonal végén találnak egyszerűségeket is, melyek neki szülője, sőt, hogy sokszor ily fonál egy-két ölnyi hosszú, s hol vékonyabb, hol vastagabb, az onnan ered, hogy a megmelegedett levegő alsó rétegei, a mint néha rögtön fölszállnak, s réteket elborított pókhálózatból egész csomókat s rongyokat visznek magukkal, s így a fennmagyarázott tünemény számtalan pókszálak esetleges összeköttözése s összeragadásából is származik, a mint a szél azokat a síkságról felkappa összeviszva kusztalítja.

A pókhálózatok végtére azon nemét kell még fölfigyelnünk, mely egy különös, finom szövetet képez, és melybe a pókanya petéit szokta elhelyeztetni. A peték száma 150-200. Ezen szövet színe és alakja különböző, többnyire fehér vagy sárga, gömb vagy tojás alakú, valamint nagysága is a pók különféle nemei és fajtái szerint változó. Többnyire ószkor van alkalmunk ezen petefészkeket látni, ha figyelmesen a pókhálókat vizsgáljuk, vagy a fonat nélkülieket is megfigyeljük; az előbbieknél a pók rejtve nyugvó helyén vannak azok felfüggesztve. A pókanya, ezen petékkel telt hálógömböket a legnagyobb féltékenységgel őrizgeti, s ha rejtélyes akarja vagy kényeztetve elhagyja, petéit mindenbármilyen vízzel s mint gondos és feláldozó anya, bár különben nem sok bátorsággal bír, minden ellenséggel, ki petéitől meg akarja fosztani, a legnagyobb elszánttsággal szembezállt s inkább maga veszt el, mintsem petéit jószántából elhagyná. Ha pedig erőszakosan elveszik tőle, nem veszt több edeltet magához és éhen hal. Jellemének e szép vonása kiengesztel bennünket, ha azt halljuk, hogy a pók, a mily jó anya, oly megérhetlen házasztárs. A párosodás, t. i. melynek ideje az ősz, a himre nézve mindig életveszélyes jár, mert a nő annak végetvétel dühösen megtámadja a himet, mely csak gyors futással menekülhet, mert ha a nőcske falámai elérik, okvetlenül halál fia. Általában a pókok magányos életet visznek és az aprók is csak addig maradnak együtt, míg anyjuk eteti őket, a mint a maguk kenyérrel el tudnak élni, elszélednek, s kiki magának úti fel a sátorfáját. Itt úgy élmint a vadász, mint a martalóc, ki bizonytalan prédából élődik, s így természeténél fogva irigy, bizalmatlan s magába vonult.

A pók külérzékeiről még egy pár szót. A szemekről tettünk már említést. A hallást eszközölk szerkezet nem tudjuk megjelölni, pedig be van bizonyítva, hogy a hangok és különösen a zene iránt éles érzéket tanusít. Minden külérzékei közül mindazáltal a tapintat a legkifejtettebb, legfinomabb. A tapintat az alsó falások vagyis tapintók, de legfőképpen a lábak végeiben létezik. Ezen külérzéke a póknak a legfontosabb műveletre szolgál. A hátsó lábak különösen a hálószerkezéssel vezető és irányadó a fonálnak, az első lábak egyikét pedig, akkor is, ha nyughelyében van, mindig a háló végével érintkezésben

hagyja, s ez, mint egy villanyos táviró mutatója, a legkisebb neszről vagy mozdulatról, mely a háló bármely részében nyilatkozik, ugyanazon pillanatban értesíti uraét, mely nyilsebességgel előrohan az eset színhelyére, hogy a történetéről biztos tudomást nyerjen. Ha oly prédája akadt, melyet legyőzni remél, azonnal bozzalát annak tökéletes behálózásához, ha pedig nagyobb az állat, mely halálos küzdelmében nagyobb károkat tehetne a hálóban, mint a mennyi kárpótlást nyújthatna nedveiből, a pók maga igyekszik azt fölszabadítani, csak hogy tovább menjen s hálóját szét ne szaggassa. — A póknak ily finom tapintata egyszerűsége az egész idegrendszerre hágy bennünket jönni, hogy általában egész idegrendszer igen finom és szerfelett érzékeny; vékony és puha bőré is a latba vetve, nem csudálkozhatunk, ha a pókot már régi idők óta, időjárás jósának tekintik. Annyi bizonyos, hogy nedves, kedvezőtlen időben egészen megvonja magát, s mozdulatlan várja a jobb jövőt. Ha tehát a pók télen teng, háborgós, ha pedig szorgalmasan fonogat, tiszta időt szoktak jövendölni. Az időjárás tudománya, mindamellott, bár a legújabb időkben is sokféle s minden lehető ágit figyelmesen gyakorolják, még bölcsőjében van, s biztos jóslattól még igen távol esik.

Záradékol némely, nálunk honos pókok neveit és szemek elhelyezését iktatjuk ide, ez utóbbi magában elég érdekel bírván.

I. *A vadászok családjából* (*Lycosidae*), melyek földi lyukakban laknak, petefészkeiket magukkal hordogtatják s prédájukat futásközben ejtik el.

a) *Lycosa* Latr. A szemek három sorban állnak; a mellső sor apró szemekből áll és ívre hajlott, a hátsó két sor egyenes és négy nagy szemtől képezetik. Az első lábak különösen kifejlődve.

b) *Dolomedes* Walek. A mellső szemek kicsinyek és egyenes vonalban állnak, a hátsók nagyok és hátrafelé irányzott ívet képeznek.

c) *Sphasus* W. A szemek négy sorban állnak, csak nem kört képezvén. A harmadik sorban állók nagyok.

II. *Az ugrók családjából* (*Salticidae*), melyek ugrással rohanják meg prédáikat.

a) *Eresus* W. Egyenes három vonalban álló szemek, a másodikban állók nagyobbak.

b) *Attus* W. A nyolcz szem patkó alakot utánoz, a mellső két szem a legnagyobb.

III. *Az oldalfutók családjából* (*Latrodidae*), melyek előre, hátra és oldalt szaladni képesek.

a) *Thomisus* W. Nyolcz apró szem, két hátra hajló ívet képezvén.

b) *Arcturus* Koch. A mellső sor ívet képez, a hátsó egyenes, a belső szemek aprók, a külsők nagyok.

IV. *A sejtések családjából* (*Cellicolidae*).

a) *Dysdera* W. Ennek csak hat szem van, csaknem kört képezvén, a két hátsó szemek jóval kisebbek.

b) *Clubiona* L. Nyolcz szem két sorban, a mellső középsők jóval nagyobbak.

c) *Amurobius* K. A szemek két, előre hajló ívet képeznek, középsőben álló szemek aprók, a külsők nagyok.

V. *A kerékfonók családjából* (*Epeiridae*).

a) *Epeira* W. Négy szem a középsőben, ezek közül a mellsők nagyobbak. Mindkét oldalt rézsut álló két apró szem. Ezen nemhez tartozik a közönségesen ismert *kerékfontók* (*E. diadema*).

b) *Zylla* K. A középső négy nagy szemek rendes négyeszetet képeznek.

c) *Mithras* K. A szemek négy sorban állnak, a hátsók legnagyobbak s legtávolabb esnek egymástól.

VI. *A takácspókok családjából* (*Theridionidae*).

a) *Linyphia* W. A szemek hét ellenkező ívet képeznek a két hátsó s középső nagyobb.

b) *Theridium* W. A középső nagy szemek négyeszetben állanak, két oldalt két apró szem rézsut vesz helyet.

VII. *A tölcéserek családjából* (*Tabitidae*).

a) *Tegenaria* W. Két előre hajló ívben álló szemek, melyek közül a mellsők nagyok, a hátsók aprók. Ide tartozik a *tölcésér házipók* (*T. domestica*).

b) *Agelena* L. Két, szögön álló négyeszetet képző szemek, a középsőben álló két apró szem legközelebb áll egymáshoz, a hátsók nagyok.

c) *Argyroseta* W. Két sorban álló szemek, a mellső sor egyenes, a hátsó ívre hajlott. A mellső középső két szem apró, a többi mind nagy. Ide tartozik a *közönséges vízi pók* (*A. aquatica*), mely minden álló vízben találhatók és a víz alatt szövi vízmentes, tölcéséralakú, dió nagyságú hálóját, maga a pók is, ha a víz alá merül, egy, vagy csepphez hasonló, légbuborékkal övezi körül testét.

d) *Holcus* W. A középsőben két apró szem, két oldalt hat nagy szem, két rendes háromszögben áll.

Azok számára, kik talán ezen igénytelen soraim által a pókok tanulmányozásához hajlatot éreznének, és ezen különös és sokféle érdekes állatok egy kis gyűjteményben fenntartani ohajtanák, ide rekesztem az észrevételt, hogy azokat nem lehet oly egyszerűen a gyűjteménybe rakni, mint például a rovarokat, mert puha külsőbőrük, különösen terjedelmes hasuk összefonnyadna, s az egész alakot elferdítene. A gyűjtés tehát (Böck tr. utasítása szerint) úgy történik legjobban, hogy a rovarhálóval megfogott pókot egy széles száru, borszesz telt üvegbe rakjuk, a borszesz által a puha testrészek némi szilárdítást nyerვენ; itt azonban soká nem hagyjuk, hanem 14 nap múlva ismét kivesszük, s rövid időre megtisztított terpentin olajban hagyjuk, mi által a színek megtartanak s a vétagok hajlékonyakká tétetnek. A zöld szín olaj-ben (Glycerin) marad meg legjobban. Ezután a pókot, különösen annak lábait, egy fehér papir lemekéz természetes helyzetbe igazítván, vízzel föleresztett mézgával (gummi) a papírhoz ragasztjuk. Ha itt jól megszáradt, a papírkával együtt ismét borszesz telt apró üvegcskébe teszünk, de mindegyiket különöse, az üvegek oldalára vagy dugójára ragasztott papírra jégvezvén fel a pók nevét vagy egyéb tudnivalót. Dr. Sz.

Egyveleg.

— (*A napvilág eloszlása a földön.*) Henessy angol csillagász vizsgálatai szerint azon kis földön, mely az egyenlítőtől délre és nyugatra 23 1/2 fokig terjed, mely tehát a napfordítók között eső övezet majd egyenlő nagysága, ép annyi napvilágban részesül, mint a föld többi részei. *Forbes* törvénye szerint e melegség, mely a napsugárnak a levegőn keresztülemenés közben elvesz, épen 1/2 részt teszi, ha a szöglet, mely alatt a sugar beesik, 25°, és 1/3 részt teszi, ha a beesési szöglet csak 5°.

— *Erdőfogva* a sarkkörök nemesakig kevés napvilágot nyernek, hanem még a kevésből is sok meleg elvesz a kedvezőtlen beesési szöglet következtében. Ebből következik, hogy a forró éghajlatban a meleg, melyet tudnillik a nap sugaraiól nyer, észrevehetőleg nagyobb, mint a föld többi részeié, és hogy a föld melegfölgő és visszasaugró fölületének a napfordítók közötti eloszlása, (azaz a száraz földnek és víznek a napfordítók közötti eloszlása) a föld minden égjárára nagy befolyást gyakorol. — B.

— (*Erdő, melynek a tetején járnak.*) Gyakran hallottunk már megjárhatlan óserdőről beszélni, melyekbe ha be akar az ember jutni, fejszével, napokig tartó fáradságos munka után kell egy pár órányira nyuló utat nyitni magának; de az oly erdők, melyeknek a szó szoros értelme szerint tetején járnak, még mindig a hallatlan dolgok közé tartoztak. És mégis *Anderson*, az ismeretes utazó, az *Oahu* nevű szig Sandwichez-szigeten ily erdőt fedezett fel. A mint a bájoló *Nuanuu* völgyének föléll vándorolna, nemcsak a meredek sziklahelyek ormain találá mindkét oldalról betűszerint a legsűrűbb zöld erdő fátyolával bevonva, hanem a földet is egy sajátos, több rőf magasságra nyuló erdő borította be. Itt a *lobblikék* és a *dracena terminalis* az összeszövődött ágakkal és sarjadékokból oly sűrű hálót képeznek, hogy az ember, mint az utazó mondja, legkényelmesebben csak úgy mehet keresztül az erdőn, ha a fák ágain tetye, még csak gondolni sem lehet. B. L.

Egyház és iskola.

— (*A pest-városi főreáltanólabán*) a félévi közvizsgálatok febr. 15-től e hónap végéig tartanak. A bejegyzett magántanulók vizsgálata pedig febr. 27., d. e. 10 órára van kitűzve.

— (*Iskolai alapítványok.*) A *soproni* ág. hitv. lyceum részére Horváth János és Elek urak egy 2000 fto alapítványt tettek, melynek kamatai évenként négy szegény s jó tanulóknak kiosztandók. — Hogy a tudomány és nevelés fontossága a nép alsóbb rétegeiben is mily méltánylást, elismerést talál, annak közelebről szép példát adta egy *gyergyó-alfalvi* székely földmivelő gazda, a 71 évet meghaladott idős Baricz Ferencz, ki az iskolázatlanság elmulasztásának káros hátrányait hosszú életén keresztül saját személyében is kénytelen levén tapasztalni, midőn értesült, hogy a közönség lelkesebb tagjai az eddigig egy naggyobbszerű iskola felállítására által a népröveltesnek újabb lendületet kívánván adni, elhatározták, ezen ügyös célra saját szorgalma által gyűjtögette vagyonából áldozatot hozni, s e végre 580 fto adományozott.

Közintézetek, egyletek.

— (*A magyar tudományos akademia*) nyelv és széptani osztályainak e hó 8-kán tartott ülésében *Hunfalvy* Pál r. tag „A medvetisztelés“ cím alatt a finnek, osztyákok, vogulok s egyéb légszakkibb népfajok vallási szertartásairól értekezett. — Utána Ballagi Mór r. tag *Takács* Istvánnak bírártára beküldött „A magyar névrögzetés“ című értekezését mutatta be az akademiának, mely Révay és Fogarassynak a személyes bírtok-ragot tárgyzó elméletéről némileg eltérő nézeteket írtak elő. — A munka a nyelvtudományi bizottságnak megbírártát végett kiadott. Ugyanezen bizottság Vadcsay Lajosnak „A magyar szórendről“ szóló értekezését el nem fogadhatónak nyilatkozta, s visszaadandónak ítélte. — *Salamon* Ferencz, a dráma-bírártó bizottságból kilépvén, helyébe *Toldy* Ferencz választotta meg, kire egyszerűsind az elnöki tiszt száll. — *Végül* id. *Mándy* Péter ujlag pótléket küldött be a nagy szótárhoz.

— (*A Kisfaludy-társaság új jutalomtételéi*) A Kisfaludy-társaság e hó 6-ikán tartott közgyűlésében a következő pályadíjakat tűzte ki: 1.) Kivántatik a ballada elmélete. Jutalma 50 arany. — 2.) Kivántatik egy elegia. Jutalma 10 arany. — Mindkét jutalom nemcsak az aránylag jobb, hanem öndől becseselt is bíró munkának adatik ki. Az első pályadíjért a társulat tagjai is pályázhatnak, az utóbbiért azonban csak a nem tagok. A pályaművek, idegen kézzel tisztán másolva, a szerző valódi nevét rejtő lepecsételt, jelmondatos levél kíséretében 1864 decz. 31-ig a társaság titoknokához küldendők be.

— (*Borkivitteli társulat.*) A magyar országos gazdasági egylet meg júniusban tartott közgyűlés alkalmával elvileg egy, a termelőköl alakiandó borkivitteli társulat felállítását mellett nyilatkozott. A közelebb tartott közgyűlés elnöki jelentése szerint e társaság programja és alapszabályai legközelebb közzé fognak tétetni.

Mi újság?

— (*A pesti női bazar.*) mely a Lloyd-épület földszinti helyiségében e hó 11-ikén nyílt meg, sok érdekes tárggyal gazdagon van ellátva. A 12 bolt 24 áruszóval következőleg van összállítva: 1. *Czukrázat*, gróf *Andrássy* Gyuláné, *Herczfelder* Vilmosné. — 2. *Különféle női és férficzikkék*, szőnyegek, stb. gr. *Bethlen* Józsefné, *Braun* Lajosné. — 3. *Ékszerek*, szappan, nyakraváló s hasonló gr. *Joannovic*né, *Pejachevics* Pálné, b. *Prandau* Aloiza. — 4. *Papírok*, toll, spanyolviasz s hasonló gr. *Keglevich* Bláné, *Kallerné*. — 5. *Üvegáruk* *Kralovszky* Györgyné, *Hertzfelder* A. Dolfné. — 6. *Könyvek és szivar*, *Orczy* Tekla bárónőjé, *Schossberger* Zsigmondné. — 7. *Fűszer*, *Polgár* Zsigmondné, *Balla* Ilona. — 8. *Porcellán*, *Simig* Istvánné, *Vitalis* Mórné. — 9. *Férfi divatczikkék*, gr. *Zichy* Jánosné, gr. *Zichy* Meláné. — 10. *Fényűzős* czikkék, gr. *Zichy* Pál Ferenczné, *Hollán* Ernőné. — 11. *Gvermekjáték* s különféle gr. *Zichy* Ferdinándné, *Karácsonyi* Ferenczné. — 12. *Sütemények*, hg. *Odessalchi* Gyuláné, *Baumgartenné*. A bazar eredményéről közelebb bővebben fogjuk értesíteni a közönséget. Az első napok sikere után itélve, igen fényes eredményt várhatni. Legközelebb rajzban is be fogjuk mutatni a jótékonyt s szép csarnokát.

TÁRHÁZ.

— (*A pest-városi főreáltanólabán*) a félévi közvizsgálatok febr. 15-től e hónap végéig tartanak. A bejegyzett magántanulók vizsgálata pedig febr. 27., d. e. 10 órára van kitűzve.

— (*A magyar tudományos akademia*) nyelv és széptani osztályainak e hó 8-kán tartott ülésében *Hunfalvy* Pál r. tag „A medvetisztelés“ cím alatt a finnek, osztyákok, vogulok s egyéb légszakkibb népfajok vallási szertartásairól értekezett. — Utána Ballagi Mór r. tag *Takács* Istvánnak bírártára beküldött „A magyar névrögzetés“ című értekezését mutatta be az akademiának, mely Révay és Fogarassynak a személyes bírtok-ragot tárgyzó elméletéről némileg eltérő nézeteket írtak elő. — A munka a nyelvtudományi bizottságnak megbírártát végett kiadott. Ugyanezen bizottság Vadcsay Lajosnak „A magyar szórendről“ szóló értekezését el nem fogadhatónak nyilatkozta, s visszaadandónak ítélte. — *Salamon* Ferencz, a dráma-bírártó bizottságból kilépvén, helyébe *Toldy* Ferencz választotta meg, kire egyszerűsind az elnöki tiszt száll. — *Végül* id. *Mándy* Péter ujlag pótléket küldött be a nagy szótárhoz.

— (*A Kisfaludy-társaság új jutalomtételéi*) A Kisfaludy-társaság e hó 6-ikán tartott közgyűlésében a következő pályadíjakat tűzte ki: 1.) Kivántatik a ballada elmélete. Jutalma 50 arany. — 2.) Kivántatik egy elegia. Jutalma 10 arany. — Mindkét jutalom nemcsak az aránylag jobb, hanem öndől becseselt is bíró munkának adatik ki. Az első pályadíjért a társulat tagjai is pályázhatnak, az utóbbiért azonban csak a nem tagok. A pályaművek, idegen kézzel tisztán másolva, a szerző valódi nevét rejtő lepecsételt, jelmondatos levél kíséretében 1864 decz. 31-ig a társaság titoknokához küldendők be.

— (*Borkivitteli társulat.*) A magyar országos gazdasági egylet meg júniusban tartott közgyűlés alkalmával elvileg egy, a termelőköl alakiandó borkivitteli társulat felállítását mellett nyilatkozott. A közelebb tartott közgyűlés elnöki jelentése szerint e társaság programja és alapszabályai legközelebb közzé fognak tétetni.

— (*A magyar akademia palotájáról*) örvendetes jelentést tett az akademia elnöke, gr. *Desseffy* Emil, az igazgató-választmány közelebről tartott ez évi ülésében. A palota építése, a mult évi e részben kedvező időjárás mellett nagy erővel folyt, úgy hogy az épület, közepét kivéve — mert a főpárkányzat csak decemberben készült el — addig is, mig palakövel födétnek be, ideiglenesen cserépföldé alá került. A földszinti helyiségek egy része be is van vakolva. Az építés erővel folytatására szintén meg vannak tette az intézkedések, úgy hogy a következő mártius folytán az építés valószínűleg teljesen be lesz fejezve, s azontul minden munka az épület belsejére lesz fordítható. Tavasz multával, s a nyár folytán, rendre átszállítják a könyvtárt és burtozatot, s október elején, a szünnapok után, már saját palotájában fogja tartani üléseit az akademia. A mi az építés költségeit illeti: e részben az építési bizottság a legnagyobb takarékosággal járt el, úgy, hogy a valódi kiadások tetemesen innen maradtak az előleges költségvetésben, s majd minden föbb tételnél szép öszletek lettek megtakarítva. Kiadottat a tulajdonképeni építésre 1862-ben 127,667 forint, s 1863-ban 242,126 ft. Ez öszletekből az 1862-ben fölhasznált termékek ára, a kőfaragó-mesterek bérével együtt csak 22,195 forint; 1863-ban a termékek ára, szállítása, kőfaragók munkája, összesen 70,978 ft., a kőfaragók munkabére 12,353 ft., s végre a márványkővek ára 3500 ft. volt. Az eddigi takarékoság mellett a még meglevő pénzből az egész építés befejezése remélhető, némely díszítéseket későbbre hagyva, de a palota ezek nélkül is már nagyszeregsége által is meglepő lennd.

— (*A magyar akademia bérháza*) a palota mellé építve, már szintén fedél alatt áll. Az építésre nézve *Discher* építészszel kötött meg a szerződés, oly töltéttel, hogy ő e bérházat mintegy 171,424 forintért tartozik 1864. évi szent Mihály-napig négy emeletre, 34 kiadható szállással, alul boltokkal és raktárakkal, fölülpiteni, a mondott határnapról kezdve pedig, tíz évig, félévi előleges részletekben, évenként 16,452 ft. haszonbért fizetni az akademiának, a közszégi adók, adópótlékek és beszállásolási terhek is általa levén viselendők. A bérház tehát, mely az építkezési költséget s a telek árát összevéve, 236,000 fto kerül, — tíz évre évenként 7% tiszta jövedelmet biztosít az akademiának.

— (*A Vörösmarty szobor helyének meghatározása*) tárggyában a szoboregylet Székesfehérvárrt e hó 21-kén d. e. 10 órakor bizottmányi közgyűlést fog tartani, a gazd. egyesület termében, hová az egyleti tagokon kívül a nagy költő minden tisztelője hivatalos.

— (*A pest-városi főreáltanólabán*) a félévi közvizsgálatok febr. 15-től e hónap végéig tartanak. A bejegyzett magántanulók vizsgálata pedig febr. 27., d. e. 10 órára van kitűzve.

— (*A magyar tudományos akademia*) nyelv és széptani osztályainak e hó 8-kán tartott ülésében *Hunfalvy* Pál r. tag „A medvetisztelés“ cím alatt a finnek, osztyákok, vogulok s egyéb légszakkibb népfajok vallási szertartásairól értekezett. — Utána Ballagi Mór r. tag *Takács* Istvánnak bírártára beküldött „A magyar névrögzetés“ című értekezését mutatta be az akademiának, mely Révay és Fogarassynak a személyes bírtok-ragot tárgyzó elméletéről némileg eltérő nézeteket írtak elő. — A munka a nyelvtudományi bizottságnak megbírártát végett kiadott. Ugyanezen bizottság Vadcsay Lajosnak „A magyar szórendről“ szóló értekezését el nem fogadhatónak nyilatkozta, s visszaadandónak ítélte. — *Salamon* Ferencz, a dráma-bírártó bizottságból kilépvén, helyébe *Toldy* Ferencz választotta meg, kire egyszerűsind az elnöki tiszt száll. — *Végül* id. *Mándy* Péter ujlag pótléket küldött be a nagy szótárhoz.

— (*A Kisfaludy-társaság új jutalomtételéi*) A Kisfaludy-társaság e hó 6-ikán tartott közgyűlésében a következő pályadíjakat tűzte ki: 1.) Kivántatik a ballada elmélete. Jutalma 50 arany. — 2.) Kivántatik egy elegia. Jutalma 10 arany. — Mindkét jutalom nemcsak az aránylag jobb, hanem öndől becseselt is bíró munkának adatik ki. Az első pályadíjért a társulat tagjai is pályázhatnak, az utóbbiért azonban csak a nem tagok. A pályaművek, idegen kézzel tisztán másolva, a szerző valódi nevét rejtő lepecsételt, jelmondatos levél kíséretében 1864 decz. 31-ig a társaság titoknokához küldendők be.

— (*Borkivitteli társulat.*) A magyar országos gazdasági egylet meg júniusban tartott közgyűlés alkalmával elvileg egy, a termelőköl alakiandó borkivitteli társulat felállítását mellett nyilatkozott. A közelebb tartott közgyűlés elnöki jelentése szerint e társaság programja és alapszabályai legközelebb közzé fognak tétetni.

— (*A magyar akademia bérháza*) a palota mellé építve, már szintén fedél alatt áll. Az építésre nézve *Discher* építészszel kötött meg a szerződés, oly töltéttel, hogy ő e bérházat mintegy 171,424 forintért tartozik 1864. évi szent Mihály-napig négy emeletre, 34 kiadható szállással, alul boltokkal és raktárakkal, fölülpiteni, a mondott határnapról kezdve pedig, tíz évig, félévi előleges részletekben, évenként 16,452 ft. haszonbért fizetni az akademiának, a közszégi adók, adópótlékek és beszállásolási terhek is általa levén viselendők. A bérház tehát, mely az építkezési költséget s a telek árát összevéve, 236,000 fto kerül, — tíz évre évenként 7% tiszta jövedelmet biztosít az akademiának.

— (*A Vörösmarty szobor helyének meghatározása*) tárggyában a szoboregylet Székesfehérvárrt e hó 21-kén d. e. 10 órakor bizottmányi közgyűlést fog tartani, a gazd. egyesület termében, hová az egyleti tagokon kívül a nagy költő minden tisztelője hivatalos.

— (*A pest-városi főreáltanólabán*) a félévi közvizsgálatok febr. 15-től e hónap végéig tartanak. A bejegyzett magántanulók vizsgálata pedig febr. 27., d. e. 10 órára van kitűzve.

(Pályázati eredmény.) A nemzeti színház által vigjátékokra kifizetett 50 arany első pályadíjat „Az égből” című vigjáték nyerte. Szerzője Balázs Sándor. — A 30 aranyból álló második jutalmat a „Jó madár” című darabnak ítéltek a pályabírák. Szerzője Szigeti József.

(Balázs Kálmán zenetársaságának játéka) Debrezeni levelezők közlekedéséről említettük, azt írta, hogy e zenetársulat egyik közlekedési táncvizsgáló alkalmával valami sajtószertű zagyva muzsika zenét vegyített a minden ütény nélkül lezajlott eszadásokba, úgy, hogy a közönség ajkain önkénytelenül kilebbent e szó: rossz volt ez! s a társulatnak jobb taktust ajánlott. Erre Balázs Kálmán, társulata nevében, a következő sorokat küldte hozzánk válaszul: „A mi a taktust illeti, szermaztatván a tango szótól, mi is ismerjük és ismertetni ohajtunk a levelezővel; de az ő ütényes taktusát tőle nem tanuljuk el soha. — Nem is akarjuk az ő becsmérlése után zenetársulatunk előadását emelni, de joggal kívánjuk hogy tudósítása igaz legyen, avatatlantollal ne fogjon ilyen becsmérléshez; és habár nyert dícsőségünk nem említi a bamba kárográsával, s ha a multkor nem tiszta fülekkel hallgatta előadásunkat, hallgassa meg bármikor, — de jobban, — zenetáncunkat, s érts meg, hogy mi a muszáttól magyar zenét nem tanultunk, s hogy a cigány messze külföldön sem felejt el hazáját a zenéjét oly hamar, mint a mily hamar, s mily könnyen elfelejt itthon az álarcos levelező, hogy egy pár éji zene árával ezeknek, — a B. K.-eknek — adása maradt (?) vagy talán éppen ezen levéllel akart kvittolni? — Az egészéből csak az a tanúság, hogy még a cigány sem túri a kritikát.

(Adakozás.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőjéhez mult heten beküldetett: Az alföldi szőlőkövidők számára: Pestről dr. Davida 10 ft.

Nemzeti színház.

Péntek, febr. 5. „Első nyilatkozat.” Pályavígjáték 2 felv. Eszmében gondolkodó főre ismerhetni: de párbeszédeknek nehézsége, túlságos komolysága miatt, mint vigjáték élvezhetetlen. [E darabban a pályavígjáték előadása be volt fejezve, s ha a pályázó darabok során végig tekintünk, általában elmondhatjuk, hogy e pályázat kevésbé volt szerencsés, mert igen keveset lendített színírodalmunkon.

Szombat, febr. 6. „Faust.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzte Gounod.

Vasárnap, febr. 7. „A király házassága.” Vigj. 3. felv. Tóth Kálmántól.

Hétfő, febr. 8. „Farsangi iskola.” Vigj. 4 szakaszban; írta Vahot Imre.

Kedd, febr. 9. „Fra-Diavolo” vagy „A teracínai fogadó.” Opera 3 felv. Szövege Scribe, zenéje Aubertól.

Szerda, febr. 10. Nem volt előadás. Csütörtök, febr. 11. „Az álarcos bál.” Nagy opera 5 felv. Zenéjét szerzte Verdi.

Budai népszínház.

Febr. 5—9. „Az ördög pilulái.” Nagy bohóság 15 képlettel 3 szakaszban.

Febr. 10-ikén a színház zárva volt.

Febr. 11. „Az ördög pilulái.” Ezuttal 57-edszer.

Szerkesztői mandanivaló.

7051. Kun-Szent-Miklós. Z. K. M. előtti a tárgyhoz lapunk is hozzá szólunk, be kell várnunk az illető hatóság és a szakmások nézetét a mérnöki terv fellett. Most még minden hallgat, de úgy hisszük, végre mégis csak rá kerül a sor a komoly tárgyalásra.

7052. Vesztett remény. Jó tanács. Meddő küzdés. Hogy a fiatal kísérletek lapunkban napvilágot lássanak, az — „vesztett remény.” Hogy komoly szorgalmas tanulmányozást ajánlunk, az tőlünk — „jó tanács.” Különben az egész iparkodás — „meddő küzdés.”

7053. N-Zerind. Az első gunyvers nagyon tökéletes. A másikat mint historialis curiosumot már csak ide írjuk: „Szentek ezen versek, serkentésekre de nyersek.

Szent nem kell ebnek. Engedhetem ezt kegyeseknek. Boldog együgyűség volt az, mikor még tudós professorok is ilyenekben találták kedvüket.

7054. Szentes. S. A. A szentesi vasúti szárnyvonal érdekében irt ezikk eléggé figyelemre méltó, de azt tanácsolnók az illetőknek, hogy igényeikkel egyenesen az alföldi vasút központi bizottságához (melynek titkára Szathmári Károly Pesten) forduljanak. Itt legkönnyebben a legbiztosabban érvenyesíthetik ohajtásukat, sőt ezt elmulasztások nem is szabód.

7055. Temesvár. P. F. Lapunk jövő számában bizonyosan. Az ajánlott tárgyakat igen szívesen fogadjuk, de csak később közölhetők, ha az eddigi repertoiron tulesünk. Azt akarjuk mondani, hogy időhöz nem kötött közleményeknél a dolog nem sürgetős.

7056. Visonta. B. Sz. J. Az újabb küldeményt köszönettel vettük, s a jövő hónapban közölhetni reméljük.

7057. Kint és bent. Játéki kis vers; magán használatra jó, — a közönség nagyon megkicsinyelne.

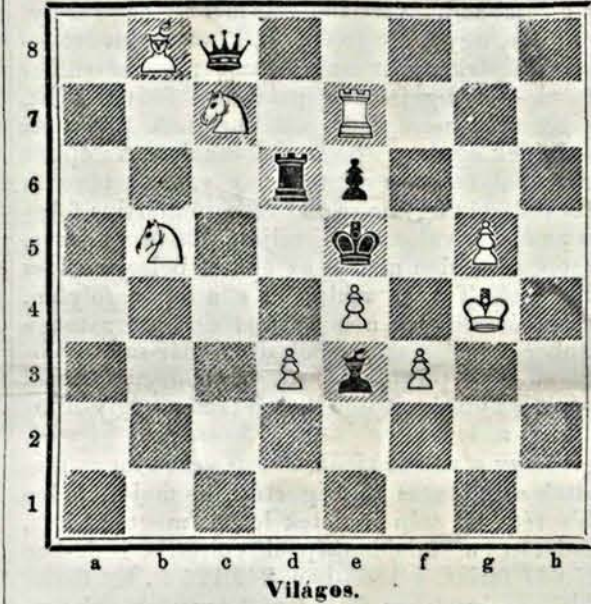
7058. Szekesfehervár. Több magyar ifjak. Gondunk lesz rá, hogy a kívánt közlemények a P. U.-ba is rendszeresen betérjenek.

7059. Kapta Janesi stb. A panaszon csak egy segítettünk, ha önök a V. U. mellett a P. U.-t is járattják. Az elsőnek nincs politikai hírek közlésére engedélye.

SAKKJÁTÉK.

216. sz. f. — Báró Meszéna Istvántól (Nagyváradon).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 211-dik számú feladvány megfejtése. (Gold Samutól Kovács-Örsön.)

Világos. Sötét. Világos. Sötét. 1. Hb6-a4+ Ba5-a4: 3. Hf2-d3++ tetsz. szer. 2. Vg8-g2 Kc3-b2: 4. Vg2-b2+mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Bucsányban: Tomka Kálmán. — Eperjesen: Roth Kálmán. — Gelsen: Glezinger Zsigmond. — Debrezsenben: Zagyva Imre (az előbbieket is). — Bajmokon: Weisz Fülöp. — Valkányban: Szilvásy György. — Nagyváradon: Pál Rezső. — Budán: Medgyesi Odón. — Pesten: Cselkó Gy.

Rövid értesítések. A kik 211. sz. feladványunkat 1) V-h 8+2) V-h 2 lépéssel, valódi megfejtéshez hasonló módon iparkodtak megfejteni; úgy látszik, tévesztettek szem elől, hogy az f6-ra visszavonuló Futár később, a negyedik lépésben, b2-án a matot gátolja. — Miskolcz. P. D. A küldött feladványunk igért megfejtését mindaddig nem kapván meg, kénytelenek voltunk 4 lépéses megfejtést találni. A másikat várjuk, s tüdőzletünket küldjük. — Nagyvárad. B. M. I. A küldeményt köszönettel vettük, s használni fogjuk.

Nyit tér. *)

(Hála-nyilatkozás.) Alulírt több hónapig fájdalmas lábfejekben szenvedvén, gyógyfürdők-et és más orvoslásokat használtam, de siker nélkül. Többektől hallám végre, hogy helyben a „Debrezsen N.-Váradai Ertesítő” kiadója T. Balla Károly ur, a mennyiben ő maga is, sebes lábának folytonos orvoslata mellett, 16 évig kénytelenítettvén szenvedni, később oly hathatós gyógy-módnak jött birtokába, hogy hat év óta már semmi baja nincs, sőt azóta számtalan szenvedő-kön segített. Ennek következtében saját felkérés-re, rajtam is próbát tette, hét heti szorgalmas orvoslása által, különösen pedig a fájdalom enyhítésére gyengéd bánásmódot, s pontos eljárást és hathatós gyógyírt alkalmazva, napról napra érezhetőbb s láthatóbb javulásnak örvendezve, — fájdalmas lábfejeim és sebeimről sikerült megszabadítani. A midőn tehát öntapasztalásom szerint meggyőződve mondhatom, hogy jobb keze-re nem adhattam volna magamat, — egyszers-mind szíves kötelességemnek ismerem ezért hálaköszönetemet nyilvánítani. Debrezsen, febr. hó 4-dik napján 1864. — Nagy József Széchenyi-utca 1766.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a szerk.

(Magyar könyvek leggazdagabb lajstroma.) Az olvasni szerető közönség tájékozására néve felette szükséges, hogy könyvkiadóink időszakonként közrebocsássák kiadványaik jegyzékét. Külföldön ezekre megy az időnként megjelenő könyváruis katalógusok száma, melyeket mohó kíváncsisággal vár az irodalom iránt részvételt bíró közönség, hogy azokból azután izlése, szükségese és szakszerűsége szerint válogathasson. Az újabb időkben, hála az égnek, a magyar irodalom körében is gyakrabban találko-zunk ily jelenségekkel. — Az olvasó-közönségnek véltünk szolgálatot tenni, midőn a Vas. Ujság mai számával a magyar irodalom egyik legdusabb tárházának tartalomdus jegyzékét küldjük szét olvasóinknak. Mai mellékletünk irodalmunk azon újabb s legújabb termékeinek lajstromát hozza, melyek Heckenast Gusztáv kiadóhivatalában jelentek meg. Elég legyen a legkülönműbb érdekeltiségek eleget tenni kiadványok hosszú sorára s az ott olvasható legjobb hiteli nevre egyszerűen felhívni olvasóink figyelmét. Képvise-lve fogják ott találni a klasszikus és szépirodalom, a képes diszkviadások, a politika, történelem, törvénykezés, szótárak, ismeretterák, gyűjtemé-nyes és népkönyvek, gazdasági könyvek, ifjúsági iratok, imakönyvek, olcsó bibliai stb. külön szak-kaik, tudományos és költői művek egész sorait s a szerzők között a magyar irodalom legjobb hangzása neveit, mint a Kisfaludyak, Kölcsey, Mikes, Bajza, Virág B., Arany, B. Eötvös, b. Jósika, Jókai, Tompa, Czuczor, Berzeanyi, Toldy, Kazinczy Fer. és Gábor, gr. Dessewffy, Szász K., Tóth Kálmán, Vajda, Dalmady, gróf Széchenyi István, Fáy András, Erdélyi János, Garay, Wenzel, Karvasy, Kautz, Tóth Lőrincz és számtalan mások, kiknek műveiből oly tiszteltreméltó szel-lemi kincstár gyűlt itt össze, mely bármely tudománys és szépművészeti akademiának is becsü-letére válnék. Kérjük az olvasót, tekintse át e jegyzéket s vessen számot magával: mi és mennyi foglalhatna el azokból méltó helyet az ő ma-gán könyvtárában?

Mai számunkkal küldetik szét a magyar irodalom nevezetesebb újabb és leg-újabb termékeinek könyv-lajstroma, Hecke-nast Gusztáv kiadóhivatalából.

TARTALOM.

Szemere Pál (arckép) N. — Éjjel a kis szobában. Ujváry György. — A hittagadó (folytatás). Jókai Mór. — Hirlapirodalmunk a 19-ik században. Szinnyey József. — Mohácsi népviselet (XXXVIII. kép a népeletről). — Schleswig-Holstein elfoglalása (képpel). — Képek az állatletről: A pök (vége). Dr. Sz. — Egyveleg. — Tarház: Egyház és iskola. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mandanivaló. — Nyit tér. — Heti naptár.

Felolós szerkesztő Pákh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Table with columns: Hétfő és hetinap, Katholikus és Protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, Nap-hossza, Kél, Nyug, Hold-hossza, Kél, Nyug. Rows include dates from 14th to 20th of February.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864.

Előzetési feltételek 1864-dik évre: Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 16 ft. Fél évre 8 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Terényi Lajos.

(1825—1863.)

Midőn egy agg előfa dől ki kertünk soraiból, a bánkódás fájó érzetéhez némi vigasztalásul csatlakozik azon tudat, hogy gyönyörét és hasznát mégis élvezhettük, pihentünk árnyában, részesültünk gyümölcs-eiben. De ha egy sokat ígérő törzset, ifjonta csavar ki földéből a vihar, mielőtt lombjait sátorrá terjeszthette volna, melynek védelme alatt nyugodni véltünk, s gyümölcseire csak következtetnünk engedtek azon teljes haj-tású virágok, melyek ágait gazdagon ellep-pek: nehezebben szíveljük a csapást.

Amott a visszaemlékezés sze-lidíti, itt a megtört remények ket-özletik a veszteség fölötti fájdalmat. Terényi Lajost élete virágá-ban, férfikora legszebb szakában ragadta ki közülünk a halál. Kü-szöbén egy oly kornak, melynek vajmi nagy szüksége lett volna reá, karjaiból azon ragaszkodó szeretetnek, mely mindenfelől ölelte tartá, mint a folyondár a tölgy derekát.

Kedvezőbb körülmények közt rég az országé leendett; — így, csak Békésmegyéé volt; de abban oly helyet foglalt el, melyet utána nem fog betölteni az egykorúak-ból senki.

Bizonyosan nem egy olvasója lesz e lapoknak, ki csodálkozva fogja hallani, ha mondjuk, hogy Terényi Lajos, édes testvére volt az archaeologia terén már is any-nyi érdemeket szerzett ismert tu-dós Ipolyi Arnoldnak.

A talány kulcsa ez. A Stummer magyar nemes csalá-d ősi fészke Hontvármegye volt. Gyarapodván a nemzetség, a mult század elején két ágra szakadt, melynek egyike, birtokai főhelyétől Ipolyi-nak, másika ugyanez okból Terényi-nek nevezetett. A terényi Stummer ág-ból származott le Békésmegyébe a mult században János, — ki egy időben itt alispáni hivatalt viselt, — fiával Imrével, ki a megyének egy darabig főügyésze, majd főbírája volt. János halála után Imre egyedül, és fiórkösök

nélkül maradt, — de mert ohajtotta volna a családot Békésben folytatni, magához hívá az ipolyi Stummer-ág egyik szebb reményű sarjadékát Lajost, ki bátyja kivánságára csakugyan le is költözött, s úgy vevé fel annak Terényi előnevét, a 48-diki korszak-ban végkép elhagyván a Stummer név használatát.

Atyja volt ipolyi Stummer Ferencz, Hont-megyének hosszu időn keresztül főbírája, anyja Szmracsányi Arzénia. Született 1825. július 14-kén Horváti-Disznóson, hol anyja

TERÉNYI LAJOS.

esetleg, nagyanyjánál (ki született Disznói Horváthy leány volt) időzött. Az atyai ház-nál Ipolyi-Kesziben növekedett, tanult Kom-pónán, Selmeczen, Pesten, Nagy-Szombaton, Pozsonyban, hol a gymnasiumi, bölcsészeti és jogfolyamot bevégezve, a szokásos tör-vénygyakorlat után, 1843 tavaszán, ügyvédi oklevelet nyert. Mily előmenetellel, s mily

gyorsan haladt át a kitünő eszfehetség az iskolákon, megtetszik abból, hogy 12 éves korában már tul volt a gymnasium minden osztályán, s midőn ügyvédeknek felesküdt, még alig volt 18 éves. 1844-ben hirdetteté ki oklevelét Békésmegyében, melynek egy pár hónap mulva t. aljegyzőjévé nevezetett ki, míg 1849. január havában az orosházi járás szolgabírájának, ez év legnezebb napjainak közleletével pedig a megye alispánjává választott meg a 24 évet még be sem töltött ifju.

A vihar lezajlása után az orszá-g határaitól menekült. Majd visszatérvén, 1852 okt. 20-án nőül vevé bajczai Beliczey Máriát, s csöndes és boldog családi körébe vonulva élt 1854-ig. Ezenul még inkább távol tartotta magát minden érintkezéstől, csaknem zárko-zott lón, „ott állott (mint maga monda az országgyűlésen) az eke-szarva mellett, s nyugodtan túrt, várt és remélt mindaddig, míg 1860. őszén újra megnyitni látszo-tak a sorompók a hazafiai tevé-kenység előtt.”

1860. december 11-én tartott tisztválasztás alkalmával Terényit megint az alispáni székre hívá a közbizalom egyhangu szava, és ő el is foglalta azt mindaddig, míg a megye orosházi választó kerülete által országgyűlési képviselővé vá-lasztatván, a fővárosba kelle távoz-nia. Visszajötte után nemsokára feloszlott a megye, ő pedig, mi-ként előre kijelenté vala, „melyen és sötétén hallgatott” mindvégig. 1863. apr. 6-án, tüdőlob vetett vé- get a nagy reményekre jogosító életnek.

Ime, ezen száraz adatok je-lölük azon rövid életpályát, melyet Terényi Lajos megfutott.

De ezek csak az út melletti köoszlop-pek, melyek, ha megmutatják is, mely irányban vonult végig az út, de nem azt, hogy mily szép vidék terült el annak men-tén az oszlopok mögött.

Azért, a mennyire a szűk tér megen-gedi, egy-két sorban jellemeznünk kell a derék férfit.